

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**FIZISKO PERSONU DATU AIZSARDZĪBAS PRINCIPS MIJEDARBĪBĀ
AR INFORMĀCIJAS ATKLĀTĪBAS PRINCIPU STARPTAUTISKO
TIESĪBU ASPEKTĀ**

BAKALaura DARBS

Autore: **Dana Vasilenoka**

Studenta apliecības Nr.: dv11047

Darba vadītājs: Asoc. prof. Artūrs Kučs

RĪGA 2014

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
1.VISPĀRĪGIE DATU AIZSARDZĪBAS INSTITŪTA ATTĪSTĪBAS POSMI	5
2.JĒDZIENA „PERSONAS DATI” IZPRATNE	8
3.NO TIESĪBĀM UZ PRIVĀTO DZĪVI IZRIETOŠAIS DATU AIZSARDZĪBAS PRINCIPS .	13
3.1.Tiesību uz personas datu aizsardzību regulējums starptautiskajās cilvēktiesībās.....	14
3.1.1.Apvienoto Nāciju Organizācijas regulējums	14
3.1.2.Tiesības uz personas datu aizsardzību Eiropas tiesībās	16
3.2.Tiesību uz personas datu aizsardzību regulējums Latvijas Republikas tiesību kontekstā ...	20
4.NO TIESĪBĀM UZ VĀRDA BRĪVĪBU IZRIETOŠAIS INFORMĀCIJAS ATKLĀTĪBAS PRINCIPS	23
4.1. Informācijas atklātības principa regulējums starptautiskajās cilvēktiesībās	23
4.1.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas regulējums	24
4.1.2.Informācijas atklātības princips Eiropas tiesībās.....	26
4.2.Informācijas atklātības principa regulējums Latvijas Republikas tiesību kontekstā.....	29
5.DATU AIZSARDZĪBAS UN INFORMĀCIJAS ATKLĀTĪBAS PRINCIPU MIJIEDARBĪBA	31
KOPSAVILKUMS	35
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	37

IEVADS

21.gadsimtā dzīvojošie ikdienā aizvien biežāk sastopas ar darbībām, kas saistāmas ar personas datu nodošanu citām personām, kā arī personas datu apstrādi interneta vidē, piemēram, atverot internetbanku, pasūtot aviobiļeti vai arī vienkārši ieejot sociālajā tīklā. Tehnoloģiju attīstība arvien biežāk tiek saistīta ar privātuma apdraudējumu, piemēram, tādi tehniskie sasniegumi kā augstas izšķirtspējas foto kameras vai audio ieraksta sistēmas ļauj bez ziņošanas attiecīgajai personai veikt viņas personas datu ievākšanu, līdz ar ko, dodot iespēju publiskot šāda veida informāciju un aizskart personas tiesības uz privāto dzīvi pat pašai personai par to nenojaušot.

Datu aizsardzība ir kļuvusi par šķērsli brīvai datu plūsmai, tomēr jāmin, ka informācijas plūsma mūsdienās kļūst arvien plašāka, līdz ar ko saduras tādas cilvēka pamattiesības kā tiesības uz privāto dzīvi un tiesības uz vārda brīvību. Šīs abas pamattiesības pieder pie pirmās paaudzes pamattiesībām un tiek atzītas par neatņemamu demokrātiskas un tiesiskas valsts sastāvdaļu, bet tās nav absolūtas, respektīvi, pastāvot attiecīgam leģitīmam mērķim, tās ir ierobežojamas, tātad, ierobežojami arī no tām izrietošie elementi, kas šī pētījuma ietvaros ir datu aizsardzība un informācijas atklātība. Pētījums neaptver pilnīgu vārda brīvības un privātās dzīves tiesību analīzi, jo aplūkojamās pamattiesības, no kurām izriet pētījumā skatāmie elementi, ir neizmērojami plašas, kā par to liecina Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi, kuros tā nav spējusi vai nav uzskatījusi par nepieciešamu precīzi nodefinēt abu pamattiesību tvērumu, norādot tikai atsevišķus elementus. Tomēr autore centusies izpētīt un ietvert pētījumā pēc iespējas vairāk informācijas, kas attiecas uz šo tēmu. Izstrādājot pētījumu, autore pamatā pievērsās datu aizsardzības jēdziena izpētei un attīstībai Eiropas ietvaros, ņemot vērā to, ka ievērojamu laika posmu tika atzīts, ka Eiropā ir augstākā līmeņa datu aizsardzības regulējums visā pasaulē, tomēr jāatzīst, ka uz doto brīdi tas ir novecojis un nav atbilstošs digitālajam laikmetam. Turklāt, šīs pamattiesības tika skatītas arī Apvienoto Nāciju Organizācijas un Latvijas Republikas tiesību ietvaros.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot datu aizsardzības un informācijas atklātības jēdzienu būtību, izpētot teorētiskās nostādnes un tiesu praksi, kā arī noskaidrot, kāda ir pētījuma nosaukumā minēto jēdzienu savstarpējā mijiedarbība un tās izrietošie problēmjautājumi. Lai sasniegtu šo mērķi tika izvirzīti šādi uzdevumi: 1) izpētīt un raksturot tiesības uz vārda brīvību un privāto dzīvi, galvenokārt analizējot šo pamattiesību elementus (no tiesībām uz privāto dzīvi izrietošā personas datu aizsardzība, savukārt, no tiesībām uz vārda brīvību- informācijas atklātība); 2) izpētīt, kas saprotams ar jēdzienu „personas dati”; 3) izvērtēt kā savstarpēji mijiedarbojas datu

aizsardzības princips ar informācijas atklātības principu; 4) analizēt un salīdzināt apkopoto informāciju; 5) noformulēt secinājumus.

Pētījumā apkopotas galvenās atrodamās teorētiskās un praktiskās atziņas, kas attiecas uz pētījumā ietvertajiem tiesību institūtiem. Izstrādājot pētījumu, autore galvenokārt izmantojusi Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos sniegtās atziņas, Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komitejas vispārējos komentārus un tās lēmumus kā informācijas avotu. Turklāt, pētījuma izstrādes gaitā tika izmantoti arī starptautisko cilvēktiesību dokumenti un normatīvie akti, kas regulē tiesības uz vārda brīvību un tiesības uz privāto dzīvi, un tiesībzinātnieku zinātniskās publikācijas un monogrāfijas, kurās skatīti jautājumi par darba tēmā minētajiem jēdzieniem, to nozīmi un attīstību.

Pētījuma izstrādes gaitā, autore izmantojusi šādas pētniecības metodes: 1) induktīvo metodi – no atsevišķiem materiāliem izsecinot vispārīgu viedokli; 2) deduktīvo - no vispārīgām atziņām izdarot slēdzienu par individuāliem gadījumiem, kuru precīzs atspoguļojums atrodams pētījuma nodaļā „kopsavilkums”; 3) analītisko - analizējot tiesību normas, tiesu praksi un tiesībzinātnieku atziņas, kas attiecas uz pētījuma nosaukumā minētajiem jēdzieniem un pamattiesībām, no kurām izriet šie tiesību institūti; 4) salīdzinošo – salīdzinot datu aizsardzības principu ar informācijas atklātības principu.

Darbs sastāv no 46 lapām, 5 nodaļām, ievada un kopsavilkuma. Pirmajā nodaļā tiek apskatīts vispārīgs datu aizsardzības tiesiskais regulējums un tā attīstība starptautiskajās tiesībās, otrajā nodaļā pētījuma autore noskaidro ko sevī ietver termins „personas dati”, lai turpmākā pētījuma izstrādes gaitā būtu nerastos jautājumi par šī termina izpratni, trešajā nodaļā tiek izvērtēts personas datu aizsardzības princips, uzsverot, ka tas izriet no personas tiesībām uz privāto dzīvi, ceturtajā nodaļā tiek izvērtēts informācijas atklātības princips kā personas tiesību uz vārda brīvību elements, savukārt piektajā pētījuma nodaļā autore analizē iepriekš minēto principu mijiedarbību.

1.VISPĀRĪGIE DATU AIZSARDZĪBAS INSTITŪTA ATTĪSTĪBAS POSMI

Mūsdienās pārrobežu datu plūsma ir pašsaprotama lieta gan personiskajās, gan profesionālajās attiecībās, īpaši ņemot vērā interneta attīstības un tā lietotāju skaita pieaugumu. Ērtums un efektivitāte, kas izriet no globālās datu plūsmas apdraud jebkuras personas privāto dzīvi, tādēļ liela nozīme ir tam, kādā veidā un cik daudz valstis savā starpā sadarbojas, lai aizsargātu personas pamattiesības uz privātumu¹. Jāmin, ka datu aizsardzība vienmēr bijusi šķērslis neierobežotai datu plūsmai un centieni risināt šī privātās dzīves elementa aizsardzību starptautiskā līmenī meklējami vismaz pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados, kad Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija sadarbībā ar Eiropas Padomi uzsāka kopīgu darbu šajā jomā. Jau 1980.gadā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, bažījoties par nacionālo likumu kolīzijām datu aizsardzības jomā, pieņēma vadlīnijas par privātuma un pārrobežu datu plūsmas aizsardzību², kuru pieņemšana tika atzīta par būtisku soli starptautiskajā personas datu aizsardzības jomā³. Šo vadlīniju mērķis tiek definēts kā personas privātuma un brīvību aizsardzība, vienlaikus izvairoties no nepamatotiem šķēršļiem pārrobežu datu plūsmai gan privātajā, gan valsts nozarē.

Par nozīmīgu posmu datu aizsardzībā tālākajos gados tika atzīta Eiropas Padomes 1981.gada Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi⁴ (turpmāk - Konvencija Nr.108), kas vēlāk tika atzīta par kodolu turpmākai datu aizsardzības principu izstrādei. Konvencija Nr.108 aizsargā indivīdus pret nepamatotu aizskārums, kas varētu rasties attiecībā uz personisko datu automātisko apstrādi. Par Konvencijas Nr.108 izstrādes pamatu jāatzīst Eiropas Padomes Ministru Komitejas rekomendācijas Nr.(73) 22 un Nr.(74) 29, kurās tika atzīts, ka, ņemot vērā pieaugošo elektronisko datu apstrādes sistēmu skaitu, ir nepieciešams izstrādāt tādus principus, kas nepieļautu ļaunprātīgu personas datu izmantošanu⁵, kā arī aizsargātu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā minētās

---

¹ Hague Conference on Private International Law. Cross-border data flows and protection of privacy. 2010. Pieejams : <http://www.hcch.net/upload/wop/genaff2010pd13e.pdf> [skatīts: 2014.gada 22.martā]

² Organisation for Economic Co-operation and Development. Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, 2013. Pieejams: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsofPersonalData.htm> [skatīts: 2014.gada 22.martā]

³ Organisation for Economic Co-operation and Development. Report on the cross-border enforcement of privacy laws, 2006. Pieejams: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/37558845.pdf> [skatīts: 2014.gada 22.martā]

⁴ Eiropas Padomes Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi. 1981.gada 28.janvāris. Starptautisks dokuments. Publicēts Latvijas Vēstnesī 2001.gada 12.martā, 59 (2446).

⁵ Council of Europe Committee of Ministers resolution (73) 22 On The Protection of The Privacy of Individuals vis-a-vis electronic data banks in the private sector. 26 September 1973 Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=589402&SecMode=1&DocId=646994&Usage=2> [skatīts: 2014.gada 24.martā]

cilvēka pamattiesības⁶.

Jāmin, ka paralēli iepriekš minētajam, attīstība attiecībā uz datu aizsardzības regulējumu notikusi arī Eiropā. Deviņdesmito gadu sākumā, attīstoties informāciju tehnoloģijām, kā arī palielinoties pārrobežu darījumu noslēgšanas skaitam, mainījās arī pārrobežu datu plūsma, kā rezultātā tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr.95/46/EK⁷ (turpmāk - Direktīva), kuras mērķis ir aizsargāt pamattiesības uz datu aizsardzību un garantēt personas datu brīvu plūsmu starp dalībvalstīm. Lai arī sākotnējais Direktīvas mērķis bija saistāms ar ekonomiskiem apsvērumiem⁸, kas izriet no Līguma Par Eiropas Savienības Darbību⁹ 26.panta, noteicot brīvu iekšējā tirgus telpu, Direktīvai piešķirts konstitucionāls statuss, kurš pamatā aizsargā cilvēka pamattiesības.

Divus gadus vēlāk tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 15.decembra Direktīva 97/66/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību telekomunikāciju nozarē, kas pārveidoja principus, kas izklāstīti Direktīvā 95/46/EK, par speciāliem noteikumiem telekomunikāciju nozarei. Direktīva 97/66/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību telekomunikāciju nozarē 2002.gadā tika pielāgota elektronisko komunikāciju pakalpojumu tirgum un tehnoloģiju sasniegumiem un tika aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2002/58/EK¹⁰ par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē, un tās mērķis tāpat kā Direktīvā ir fizisku personu pamattiesību un īpaši tiesību uz privāto dzīvi aizsardzība, kā arī, atšķirīgi no Direktīvas, juridisku personu likumīgo interešu aizsardzība, īpaši attiecībā uz datu apstrādi elektronisko komunikāciju nozarē. Tajā ir ietverti noteikumi attiecībā uz vairākām samērā sensitīvām tēmām, piemēram, par savienojuma datu saglabāšanu, ko dalībvalstis veic policijas uzraudzības nolūkā, personas datu iekļaušanu publisko abonementu sarakstos, sīkdatņu (“using cookies”) izmantošanu un nevēlamu elektronisko ziņojumu nosūtīšanu.

Tomēr, jāmin, ka par visaugstākajiem starptautiskajiem principiem un standartiem datu aizsardzības jomā atzītas Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnes par elektronisko

---

⁶ Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnes par elektronisko personas datu datņu noteikumiem. Pieejams: <http://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=590512&SecMode=1&DocId=649498&Usage=2> [skatīts: 2014.gada 24.martā]

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šo datu brīvu apriti, Oficiālais Vēstnesis L-281, 1995.gada 23.novembris, 31.lpp.

⁸ Douwe Korff. Data Protection Laws in EU. London Metropolitan University, 2005. P.8.

⁹ Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis 2012/C 326/01, 55.sējums, 2012.gada 26.oktobris, 47.-201.lpp.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību un elektronisko komunikāciju nozarē.

personas datu datņu noteikumiem¹¹, kas pieņemtas ar ANO Ģenerālās Asamblejas 1990. gada 14.decembra Rezolūciju Nr. 45/95¹². No šīm Pamatnostādņēm, galvenokārt, izriet tādi vispārīgie personas datu aizsardzības pamatprincipi kā anonimitāte, tiesiskums un taisnīgums, tādējādi noteicot ikvienas valsts likumdevējam konstitucionālu pienākumu pieņemt tādus tiesību aktus, kas garantē personas datu aizsardzību, kā arī noteikt attiecīgus ierobežojumus šo datu izmantošanā¹³. Visos iepriekšminētajos tiesību aktos galvenā nozīme piešķirta personas datu aizsardzības nodrošināšanai, līdz ar to šī darba ietvaros būtiski noskaidrot precīzu jēdziena “personas dati” izpratni.

---

¹¹ UN General Assembly, Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files, 14 December 1990 Pieejams: <http://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf> [skatīts: 2014.gada 25.martā]

¹² UN General Assembly Resolution No.45/95, 14 December 1990. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r095.htm> [skatīts: 2014.gada 25.martā]

¹³ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 14.marta Spriedums lietā Nr. 2010-51-01, 14.punkts.

2. JĒDZIENA „PERSONAS DATI” IZPRATNE

Viens no pētījuma objektiem ir personas datu aizsardzība, kas starptautiskajās tiesībās tiek atzīta par vienu no cilvēka pamattiesībām. „Personas dati” ir ikdienā bieži sastopams jēdziens, kuru lielākā daļa sabiedrības asociē ar personu identificējošu informāciju. Nepārprotami, ikdienā ar šo jēdzienu tiek asociēti tādi personas identifikatori kā vārds, uzvārds, personas kods, kontaktinformācija, dzīvesvietas adrese un finanšu informācija, tomēr jāsaprot, ka šis uzskaitījums nav pilnīgs un jēdziens aptver arī cita veida informāciju, kas ļauj konkrēto personu nošķirt no citām personām. Tādējādi, lai turpmākā pētījuma gaitā nerastos jautājumi par šī termina izpratni, kā arī, lai veiksmīgi izvērtētu datu aizsardzības un informācijas atklātības principu mijiedarbību, darba autore noskaidros, kāds ir termina „personas dati” saturs

Ņemot vērā to, ka akcents šajā darbā tiek likts uz starptautiskajām tiesībām, sākumā jāmin Direktīvas 2.pants, kurš noteic, ka "personas dati" ir jebkura informācija attiecībā uz identificētu vai identificējamu fizisku personu (datu subjektu); identificējama persona ir tā, kuru var identificēt tieši vai netieši, norādot reģistrācijas numuru vai vienu, vai vairākus šai personai raksturīgus fiziskās, fizioloģiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoros. No Direktīvas preambulas 3., 8. un 10.apsvēruma izriet, ka Eiropas Savienības likumdevējs ir paredzējis atvieglot personas datu brīvu plūsmu, tuvinot dalībvalstu likumus, tai pat laikā saglabājot personu pamattiesības, tajā starpā tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, un nodrošinot augstu aizsardzības līmeni Eiropas Savienībā. Direktīvas 1. pantā ir paredzēts arī, ka dalībvalstis aizsargā fizisku personu pamattiesības un brīvības, jo īpaši tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību attiecībā uz personas datu apstrādi¹⁴.

Izpētot literatūru, kas interpretē „personas datu” jēdzienu, darba autore nonāk līdz secinājumam, ka, lai attiecīgo informāciju par personu atzītu par personas datiem, pirmkārt, tai jāattiecas uz dzīvu individu. Tā kā saskaņā ar civiltiesībām mirušie nav fiziskas personas, varētu secināt, ka Direktīva neattiecas uz mirušām personām, izņemot gadījumus, kad attiecīgā informācija par mirušām personām var attiekties arī uz dzīvām personām¹⁵, otrkārt, no Direktīvas jau *expressis verbis* izriet tas, ka Direktīva piemērojama tikai fiziskām personām¹⁶. Tomēr, jāņem vērā tas, ka definīcijā izmantotais termins „jebkura informācija” liecina par to, ka personas dati

¹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 24. novembra spriedums apvienotajās lietās C 468/10 un C 469/10 ASNEF un FECEMD, 25. punkts.

¹⁵ Eglīte E. Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011.gada 4.oktobris, Nr.40 (687).

¹⁶ Peter Carey. Data Protection: A practical guide to UK and EU law. Oxford: Oxford university press. 2004. 2nd editi on P.14.

interpretējami plaši, respektīvi, šis jēdziens ietver datus, kas sniedz jebkāda veida informāciju par identificējamo personu, kā arī par tās privāto dzīvi. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2000. gada 16. februāra spriedumā lietā Amann pret Šveici¹⁷ 65. punktā norāda, ka terminu „privātā dzīve” nedrīkst interpretēt sašaurināti. Privātās dzīves aizsardzība īpaši aptver tiesības veidot un attīstīt attiecības ar citiem cilvēkiem, turklāt „privātās dzīves” jēdziena neattiecināšanai uz profesionāla vai komerciāla rakstura darbībām nav nekāda principiāla attaisnojuma. Jēdziens “privātā dzīve” nav tulkojams sašaurināti, tādējādi jāuzsver, ka pamatā netiek pieļauta iespēja profesionālo darbību “izņemt” no privātās dzīves jēdziena. Ņemot vērā to, ka pamattiesības tiek garantētas ne tikai cilvēkiem (fiziskajām personām), bet arī cilvēku izveidotiem tiesību subjektiem (juridiskām personām)¹⁸, autoresprāt, tas ir diskutabls jautājums, kāpēc, saskaņā ar Direktīvu, kurā ietverts plašs personas datu jēdziens, šāda veida aizsardzība jānodrošina tikai fiziskām personām. Tomēr tā kā pētījumā tiek skatītas tikai fiziskas personas, šis apsvērums turpmāk netiks iztirzāts. Tāpat, jāņem vērā tas, ka informācija, kuru var attiecināt uz identificējamu personu vai arī vismaz padarīt šīs personas identifikāciju vienkāršāku, ir uzskatāma par personas datiem¹⁹.

Attiecībā uz informācijas saturu atkārtoti jāmin, ka personas datu jēdziens ietver datus, kas sniedz jebkāda veida informāciju. Direktīvas 3.panta 1.punktā izmantotais jēdziens “personas dati” atbilstoši šīs direktīvas 2.panta a) punktā norādītajai definīcijai aptver “jebkuru informāciju attiecībā uz identificētu vai identificējamu fizisku personu”. Šajā jēdzienā noteikti ietilpst personas vārds un uzvārds, kas ir saistīts ar viņas tālruna koordinātēm vai informāciju par viņas darba apstākļiem vai vaļaspriekiem²⁰. Tāpat tas noteikti attiecas uz personisko informāciju, kas saskaņā ar Direktīvas 8.pantu tiek uzskatīta par „sensitīviem datiem” to īpaši riskantās dabas dēļ, taču jēdziens attiecas arī uz citiem vispārīgākas informācijas veidiem. Direktīvas 8.pants aptver informāciju, kas attiecas uz personas veselību, tādēļ, piemēram, jāmin, ka fakts par to, ka persona ir ievainojusi kāju un uz laiku atrodas medicīniskajā aprūpē ir uz veselību attiecināma informācija Direktīvas 8.panta 1.punkta izpratnē²¹. Minētā definīcija attiecas arī uz personas datiem, kas ir cieši saistīti ar personas veselības stāvokļa aprakstu, proti, dati par medicīnisku produktu, alkohola vai narkotiku patēriņu, kā arī ģenētiskie dati, nepārprotami ir „uz veselību attiecināmi

¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 16. februāra spriedums lietā Amann pret Šveici, Recueil des arrêts et décisions, 65. punkts.

¹⁸ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēk a pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 31.lpp.

¹⁹ Christopher Kuner. European Data Protection Law Corporate Compliance and Regulation. Oxford: Oxford university press, 2007, p.92, para 2.75.

²⁰ Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 6. novembra spriedums lietā Bodil Lindqvist pret Kammaraklagaren Nr.C-10/01, 24.punkts.

²¹ Turpat.

personas dati”, it sevišķi, ja tie ir iekļauti personas medicīniskajā dokumentācijā. Arī jebkuri citi medicīniskajā dokumentācijā ietvertie pacienta ārstniecības dati, piemēram, administratīvie dati (sociālās apdrošināšanas numurs, datums, kad persona ievietota slimnīcā u.tml.), ir jāuzskata par sensitīviem. Ja tie nebūtu attiecināmi uz pacienta ārstēšanu, tos nevajadzētu iekļaut medicīniskajā dokumentācijā. Līdz ar to visi dati, kas ietverti medicīniskajā dokumentācijā, elektroniskajās pacienta veselības kartēs un EVK sistēmās, ir jāuzskata par sensitīviem personas datiem. Tāpēc uz tiem ir attiecināmi ne tikai direktīvas vispārīgie personas datu aizsardzības noteikumi, bet arī īpašie datu aizsardzības noteikumi, kas attiecas uz sensitīvas informācijas apstrādi un paredzēti direktīvas 8. pantā²². Termins „personas dati” ietver ne tikai informāciju, kas skar indivīda privāto un ģimenes dzīvi *stricto sensu*, bet arī informāciju par indivīda visa veida citām darbībām, piemēram, saistībā ar darba attiecībām, indivīda ekonomisko vai sociālo uzvedību²³.

Direktīva ietver divas koncepcijas par personu - persona ir vai nu identificēta vai nu identificējama. No tās izriet, ka informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu personu ir personas vārds, uzvārds, personas kods, kā arī jebkura cita informācija, kas var liecināt par dažādām personas veiktajām darbībām, ieradumiem. Personas datu apstrādes pamatprincipi ir personas datu apstrādes likumība, apstrāde atbilstoši mērķim un tam nepieciešamajā apjomā. Tādējādi, jāsecina, ka identificēta persona ir jau “atšķirta” no pārējiem, savukārt, identificējama – ja to ir iespējams identificēt tieši vai netieši. Tieša identifikācija iespējama pēc personas koda, vārda, uzvārda, netieša – jebkura informācija pēc vienas vai vairākām pazīmēm, kas raksturo personu²⁴. Tātad, identificējama persona ir tāda persona, kuras atsevišķā identitāte ir noskaidrojama, bez nepieciešamības šo personu pazīt personiski. Persona ir identificējama, kad ir pieejama pietiekama informācija, lai nodalītu atsevišķu faktu par personas eksistenci, par atsevišķas personas esamību. Personas identificēšanas būtība ir tajā, ka ir zināms, ka attiecīgā persona eksistē. Identificēta persona var būt atpazīstama fiziskajā pasaulē. Persona ir identificēta, kad ir pietiekama informācija, vai nu lai sazinātos ar šo personu, vai lai pēc kāda parametra varētu to atlasīt starp citām personām, zinot, kas šī persona ir. Tātad, informācija gan par identificētu, gan par identificējamu personu ir personas dati²⁵.

Attiecībā uz formu, kādā jābūt informācijai, lai to atzītu par personas datiem, jāmin, ka personas datu jēdziens attiecas uz jebkādā veidā pieejamu informāciju, piemēram, ciparu, grafiku,

²² Direktīvas 95/46/EK 29. panta Datu aizsardzības darba grupas Darba dokuments par personas ar veselību saistīto datu apstrādi elektroniskajās pacienta veselības kartēs (EVK), 2007. gada 15. februāris.

²³ Direktīvas 95/46/EK 29.panta Datu aizsardzības darba grupas Atzinums Nr. 4/2007 par „personas datu” jēdzienu.

²⁴ Latvijas Republikas Administratīvā rajona tiesas 2008.gada 12.jūnija spriedums lietā Nr. A42453607, 12.punkts.

²⁵ Jay Rosemary. Data protection law and practice. UK: Sweet&Maxwell. 2012., 4th edition. P.172., para 4-07.

fotogrāfiju, burtu vai audio veidā. Direktīvas 33.pants atsaucas uz skaņas un attēlu datu apstrādi, kas tiešā veidā liecina par to, ka Direktīva attiecināma arī uz šāda veida informācijas avotiem. Tas attiecas uz informāciju, kas uzglabāta papīra formā, tieši tāpat, kā uz informāciju, kas uzglabāta elektroniski datora atmiņā binārā koda veidā vai, piemēram, fiksētā videoierakstā. Šāda pieeja loģiski izriet no automātiskās datu apstrādes iekļaušanas personas datu apstrādes jēdzienā. No šī viedokļa skaņas un attēla dati jo īpaši ir uzskatāmi par personas datiem, jo tie var atspoguļot informāciju par indivīdu²⁶. ECT savos spriedumos atzinusi, ka ne tikai attēli ietver personas datus²⁷, bet arī slēgtā tīkla televīzijas (CCTV) attēls²⁸ vai skaņa²⁹.

Atkārtojoties jāuzsver, ka tehnoloģijas strauji attīstās, tādējādi, cenšoties noskaidrot, ko sevī ietver termins personas dati, jāmin arī Eiropas Savienības Padomes regula Nr. 2252/2004 par drošības elementu un biometrijas standartiem dalībvalstu izdotās pasēs un ceļošanas dokumentos³⁰, kas vēlāk tika grozīta ar Eiropas Padomes un Parlamenta regulu Nr. 444/2009. Šīs regulas 1.panta 2.punkts noteic, ka pasēs un ceļošanas dokumentos iestrādā ļoti drošu informācijas nesēju, kurā ir personas sejas attēls. Dalībvalstis arī iekļauj divus plakaniski noņemtus pirkstu nospiedumus savstarpēji savietojamos formātos. Šī informācija tiek atzīta par biometriskiem datiem, kas ir īpaša veida dati, jo tie attiecas uz personas uzvedības un fizioloģiskajām īpatnībām un ļauj konkrētu personu nepārprotami identificēt³¹. Attiecībā uz to jāmin, ka, izmantojot biometrijas datus identifikācijā un apstrādājot attiecīgus personas datus, ir jāievēro vairāki principi, kuru mērķis galvenokārt ir aizsargāt personu pamattiesības un pamatbrīvības, jo īpaši viņu tiesības attiecībā uz personas datu apstrādi. Šo principu ievērošana ir vēl jo vairāk svarīga attiecībā uz biometrijas datu apstrādi, kas savu īpašo iezīmju dēļ sniedz informāciju par konkrētu personu, un arī tāpēc, ka daži biometrijas dati var atstāt pēdas personu ikdienas dzīvē, un var tagad tikt vākti, pašai personai to nezinot (piemēram, pirkstu nospiedumi)³². Tomēr, lai arī sākotnēji varētu šķist, ka šajā regulā noteiktais mērķis pārkāpj

---

²⁶ Direktīvas 95/46/EK 29.panta Datu aizsardzības darba grupas Atzinums Nr. 4/2007 par „personas datu” jēdzienu.

²⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 24.jūnija spriedums lietā Von Hannover pret Vāciju, Nr. 59320/00, 50. un 53.punkts

²⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003. gada 28.janvāra spriedums lietā Peck pret Apvienoto Karalisti Nr.44647/98, 53.-55.punkts

²⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001. gada 25. decembra spriedums lietā P.G. un J.H. pret Apvienoto Karalisti Nr.44787/98, 59.punkts

³⁰ Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 13.decembra Regula Nr. 2252/2004 par drošības elementu un biometrijas standartiem dalībvalstu izdotās pasēs un ceļošanas dokumentos. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 385/1.

³¹ Direktīvas 95/46/EK 29.panta darba grupas Atzinums Nr.3/2005 par to, kā īstenot Padomes 2004. gada 13. decembra Regulu (EK) Nr. 2252/2004 par drošības elementu un biometrijas standartiem dalībvalstu izdotās pasēs un ceļošanas dokumentos. Oficiālais Vēstnesis L 385, 29.12.2004., 1. - 6. lpp.

³² Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums Padomes Regulai (EK), ar ko nosaka iestāžu ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem izsniegto ceļošanas atļauju formu Pieejams: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/share>

personas tiesības uz datu aizsardzību, jo nav apšaubāms tas, ka attiecīgie biometriskie dati ir dati, kas ir piemēroti, lai individualizētu un identificētu personas, jāatceras arī tas, ka šī regula pieņemta, lai padarītu personas pases viltošanu sarežģītāku, kā arī drošāku pases likumiskā turētāja identificēšanas procesu, kas viennozīmīgi ir Eiropas Savienības pilsoņu interesēs, lai tādējādi nodrošinātu pēc iespējas lojālu un likumīgu pases izsniegšanai nepieciešamo personas datu apstrādi³³.

No šajā pētījuma nodaļā izklāstītās informācijas jāsecina, ka fiziskas personas dati ir plašs jēdziens, kurš aptver tādu informāciju par personu, kas nošķir viņu no citām. Turklāt šādai informācijai ir noteikts saturs un forma, un, kā noskaidrots, būtiska nozīme jēdziena izpratnē ir arī tehnoloģiju attīstībai, kuras ietekmē jēdziena “personas dati” saturs nemitīgi paplašinās. Kā izriet no iepriekš minētā jēdziena „personas dati” skaidrojuma, tas sastāv no vairākiem savstarpēji saistītiem pamatelementiem, kas papildinot viens otru nosaka, vai attiecīgā informācija ir atzīstama par personas datiem. Subsumējot jāmin, ka „personas dati” ir jebkura informācija par fizisku personu, kas attiecas tieši uz viņu un spēj identificēt kā atsevišķu sabiedrības individu.

---

d/Documents/Consultation/Opinions/2006/06-10-13_LPC_LV.pdf [skatīts: 2014.gada 27.martā]

³³ Ģenerālvokāta Paolo Mengoci (Paolo Mengozzi) 2013.gada 13.jūnija secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu C-291/12 Michael Schwarz pret Stadt Bochum.

3.NO TIESĪBĀM UZ PRIVĀTO DZĪVI IZRIETOŠAIS DATU AIZSARDZĪBAS PRINCIPS

Ikviens cilvēks ir sabiedrības sastāvdaļa, tomēr katrs vēlas savu privāto telpu, kurā viņš var justies droši, tādēļ ir ļoti svarīgi aizsargāt personas privāto dzīvi. Privātums ir cilvēka pamattiesība, kas definēta kā pieņēmums, ka indivīdam nepieciešama telpa autonomai attīstībai, mijiedarbībai un brīvībai, privātā sfēra ar vai bez mijiedarbības ar citiem, kas ir brīva no pārmērīgas un nevēlamas iejaukšanās no citām personām vai valsts³⁴. Tiesības uz privātuma aizsardzību ir demokrātiskas un tiesiskas valsts būtiska sastāvdaļa, tomēr, neskatoties uz to, ka personas individualitāte mūsdienās tiek augstu vērtēta, jāatzīst, ka personas privātuma un no tā izrietošā personas datu aizsardzība nav absolūta pamattiesība, kas nozīmē to, ka tā ir ierobežojama likumā noteiktā kārtībā, pamatojot šādu ierobežojumu ar leģitīmu mērķi. ANO ietvaros šāds nosacījums ietverts Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 29.un 30.pantā, noteicot, ka šajā deklarācijā minētās pamattiesības, tai skaitā, personas tiesības uz privāto dzīvi, var būt saistītas ar zināmiem ierobežojumiem, kas nosakāmi ar likumu, savukārt Eiropas Savienības ietvaros - saskaņā ar Direktīvas II iedaļas ar nosaukumu “Kritēriji personas datu apstrādes atzīšanai par likumīgu” tiesību normām, kas noteic, ka jebkādi personas datu apstrādei, izņemot šīs direktīvas 13.pantā pieļautās atkāpes, pirmkārt, ir jāatbilst minētās direktīvas 6.pantā minētajiem principiem par datu kvalitāti un, otrkārt, vienam no šīs pašas direktīvas 7.pantā uzskaitītajiem datu apstrādes leģitimācijas principiem³⁵. Turklāt jāmin Eiropas Cilvēktiesību tiesas nostiprinātā pamattiesību ierobežošanas shēma, ko pārņēmusi arī Satversmes tiesa. Proti, lai izvērtētu, vai ierobežojums ir tiesisks, jāskata vai: 1) ierobežojums noteikts likumā, 2) tam ir leģitīms mērķis, 3) ierobežojums samērojams ar mērķi.

Turpmākajās pētījuma apakšnodaļās autore veiks iepriekšminētās pamattiesības un no tās izrietošā datu aizsardzības principa juridisko analīzi, izvērtējot gan nozīmīgus vispārīgos un reģionālos starptautiskos tiesību aktus, gan Latvijas Republikas tiesību aktus.

---

³⁴ Lord Lester and D. Pannick (eds.), Human Rights Law and Practice. London: Butterworth, 2004, para. 4.82.

³⁵ Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 20. maija spriedums apvienotajās lietās C 465/00, C 138/01 un C 139/01 Öste reichischer Rundfunk u.c., Recueil, 65.punkts.

3.1. Tiesību uz personas datu aizsardzību regulējums starptautiskajās cilvēktiesībās

Datu aizsardzība ir sarežģīts jēdziens gan no sociālā, gan juridiskā viedokļa. Tradicionāli galvenā uzmanība datu aizsardzībā vērsta uz to, kā aizsargāt personas privātās dzīves ietvaros veiktās darbības, kas saistītas ar personas datiem. Tomēr vismaz saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem privātuma aizsardzība un datu aizsardzība ir atšķirīgas, savstarpēji papildinošas, pamattiesība³⁶. Daži tiesībzinātnieki uzskata, ka vispārējie cilvēktiesību aizsardzības instrumenti attiecībā uz privātuma aizsardzību uzsver šīs pamattiesības nodrošināšanas pienākuma negatīvos aspektus, noteicot valstij un citiem subjektiem aizliegumu iejaukties personas privātajā dzīvē, precīzāk, liedzot trešajām personām iejaukties personas privātajā un ģimenes dzīvē, kā arī korespondencē vai arī aizskart personas godu³⁷, savukārt reģionālie cilvēktiesību aizsardzības instrumenti ietver pozitīvo šo tiesību aizsardzības pienākumi, noteicot, ka personai ir tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību³⁸. Pētījuma autore uzskata, ka šāds pozitīvo un negatīvo aspektu sadalījums nav pareizs, jo atklājot šo pamattiesību saturu, pamatā jāsecina, ka gan vieni, gan otri cilvēka tiesību aizsardzības instrumenti aptver abus aspektus. Lai pamatotu šo apgalvojumu, autore turpmākajās apakšnodaļās iztirzās tiesības privāto dzīvi un no tās izrietošo datu aizsardzību.

3.1.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas regulējums

Viens no ANO Statūtu mērķiem³⁹ ir īstenot starptautisko sadarbību un veicināt cilvēktiesību un pamatbrīvību ievērošanu, tādēļ jāmin, ka pirmā politiskā apņemšanās īstenot cilvēktiesības ANO ietvaros ir ietverta 1948.gada Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā⁴⁰. Ar tās pieņemšanu tika sperts pirmais izšķirošais solis ceļā uz starptautiski garantētu cilvēktiesību saturisku konkretizēšanu, kas saistīta ar pilnībā jauna eiropeiskās cilvēktiesību idejas interpretāciju⁴¹. Privātās dzīves aizsardzība ir ANO atzīta pamattiesība, kas, kā mūsdienā

---

³⁶ Maurizio Borghi, Federico Ferretti and Stavroula Karapapa. Online data processing consent under EU law: a theoretical framework and empirical evidence from the UK. *International Journal of Law and Information Technology* Volume 21, 2013, P.109-153.

³⁷ Piemēram, skatīt: SPPPT 17.pants, Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 12.pants, Konvencijas par bērna tiesībām 16.pants, International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families art.14.

³⁸ Piemēram, skatīt: Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, American Declaration of the Rights and Duties of Man art.5.

³⁹ ANO Statūtu 1.panta 3.punkts

⁴⁰ ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. *Cilvēktiesību žurnāls* Nr.3, 1996.

⁴¹ Matias Kēnings. *Cilvēktiesības*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 48.lpp.

starptautiskās sabiedrības sastāvdaļa, pirmo reizi tika nostiprināta ANO 1948.gada Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 12.pantā. Šis pants noteic, ka iejaukšanās jebkuras personas privātajā un ģimenes dzīvē ir aizliegta. Jāuzsver, ka privātās dzīves jēdziens ir izslavēts ar grūtībām to definēt⁴², tādējādi šī jēdziena saturu analizē nevis vispārīgi, bet gan atklājot tā elementu saturu. Ņemot vērā iepriekš minēto, kā arī pamatojoties uz pētījuma ievadā izvirzītajiem mērķiem, autore šajā pētījuma apakšnodaļā pievērsīsies tikai tiesībām uz personas datu aizsardzību kā vienam no privātās dzīves elementiem.

Kā jau iepriekš minēts, Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 12.pants noteic aizliegumu iejaukties personas privātajā dzīvē, respektīvi, pastāv aizliegums patvaļīgi iejaukties cita privātajā un ģimenes dzīvē, patvaļīgi apdraudēt viņa dzīvokļa neaizskaramību vai viņa korespondences noslēpumu, vai nelikumīgi apdraudēt viņa godu un reputāciju. Katram cilvēkam ir tiesības uz likuma aizsardzību pret šādu iejaukšanos vai šādiem apdraudējumiem. Tātad, jāsecina, ka pants plaši aptver dažādu iejaukšanos personas dzīvē, kuras izpratne pāris pēdējo dekāžu laikā būtiski mainījusies, sakarā ar tehnoloģiju attīstību, kas palielina riskus, ka personas privātā informācija tiks aizskarta. Šī panta tvērumā ietilpst arī informācija, kas attiecas uz personas datiem, kas atrodami elektroniskā formā⁴³. Lai arī Vispārējai Cilvēktiesību deklarācijai sākotnēji nebija juridiski saistoša spēka (piemēram, Latvijas Republikā Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija atzīta par juridiski saistošu ar 1990.gada 4.maija deklarāciju), uz tās pamata tika veidoti un attīstīti visi vēlākie cilvēktiesību dokumenti.

ANO ietvaros privātums tiek aizsargāts arī Starptautiskajā Paktā par Pilsoniskajām un Politiskajām tiesībām (turpmāk - SPPPT⁴⁴), kas konkretizē Vispārējā Cilvēktiesību deklarācijā ietvertās pamattiesības, ieskaitot personas tiesības uz privāto dzīvi jeb privātumu. Uz doto brīdi SPPPT ir ratificējušas 168 valstis⁴⁵, kas liecina par to, ka attiecīgais pakts atzīstams par vienu no svarīgākajiem juridiski saistošiem noteikumiem attiecībā uz cilvēktiesībām starptautisko tiesību aspektā. SPPPT 17.pants noteic, ka nedrīkst patvarīgi vai nelikumīgi iejaukties kāda privātajā vai ģimenes dzīvē, patvarīgi vai nelikumīgi apdraudēt viņa dzīvokļa neaizskaramību vai viņa korespondences noslēpumu vai nelikumīgi apdraudēt viņa godu un reputāciju. ANO Cilvēktiesību

---

⁴² Sarah Joseph, Jenny Shultz, Mellisa Castan. The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials and Commentary. Oxford: Oxford University Press, 2004, 2nd edition, p.476.

⁴³ Guðmundur S. Alfreðsson, Asbjørn Eide. The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standard of Achievement. Hague: Kluwer Law International, 1999, p.264.

⁴⁴ Starptautiskais pakts „Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām”. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23.aprīlis, Nr.61

⁴⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas SPPPT tiesiskais statuss. Pieejams: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iv-4&chapter=4&lang=en [skatīts: 2014.gada 29.martā]

komiteja uzskata⁴⁶, ka SPPPT 17.pantā ietvertās tiesības aizsargājamās no jebkāda veida iejaukšanās vai nepamatoti uzbrukumiem, neatkarīgi no tā, vai tie nāk no valsts iestādēm, juridiskām vai fiziskām personām. Saistības, ko uzliek šis pants pieprasa, lai valsts pieņem tādas tiesību aktus un veic visus nepieciešamos pasākumus, kas īstenotu aizliegumu pret šādu iejaukšanos un uzbrukumiem, kā arī aizsargātu šīs tiesības.

SPPPT 17.pants aptver gan nelikumīgu, gan patvarīgu iejaukšanos personas privātajā dzīvē. Abi iepriekš minētie elementi noteic tiesību uz privāto dzīvi pieļaujamo ierobežošanu. Atklājot šajā pantā ietvertu darbību saturu, jāmin, ka ierobežojumi, kas nav noteikti likumā ir nelikumīgi, savukārt tie ierobežojumi, kam nav leģitīms mērķis un kas nav nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā ir patvarīgi⁴⁷. ANO Cilvēktiesību komiteja ir atzinusi, ka SPPPT 17.pantā ietvertais privātās dzīves jēdziens attiecas uz ikvienas personas dzīves jomu, kurā viņš vai viņa var brīvi paust savu identitāti, neskatoties uz to, vai šī identitātes izpaušana saistāma ar attiecību veidošanu ar citām personām, vai nē⁴⁸.

Mūsdienu tehnoloģijas ir attīstījušās tiktāl, ka tās uzglabā un apkopo liela apjoma informāciju, kas lielākoties saistīta ar personas datiem, tādēļ ir svarīgi, ka SPPPT 17.pants piemērojams datu aizsardzības jomā. Jebkurai personas datu ievākšanai un glabāšanai elektroniskajās ierīcēs, datu bāzēs vai jebkurā cita veida ierīcē, neskatoties uz subjektu, kas veic šo datu apstrādi, jābūt regulētai likumā. Lai persona pēc iespējas efektīvāk spētu aizsargāt savu privāto dzīvi, tai iespēju robežās jānodrošina iespēja zināt vai un kādā veidā tiek apstrādāti personas dati⁴⁹.

3.1.2. Tiesības uz personas datu aizsardzību Eiropas tiesībās

Tiesības uz personas datu aizsardzību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijā⁵⁰ izriet no 8.panta, kura pirmā daļa noteic, ka „ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību”, savukārt, panta otrā daļa, ka „valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti

⁴⁶ UN Human Rights Committee. ICCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation, 1988. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/453883f922.html> [skatīts: 2014.gada 3.aprīlī]

⁴⁷ Martin Scheinin, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A-HRC/13/37, 2010, Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/109/35/PDF/G1010935.pdf?OpenElement> [skatīts: 2014.gada 3.aprīlī]

⁴⁸ UN Human Rights Committee. Communication No. 453/1991 Coeriel et al. v. The Netherlands.

⁴⁹ Sarah Joseph, Jenny Shultz, Mellisa Castan. The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials and Commentary. Oxford: Oxford University Press, 2004, 2nd edition, p.499.

⁵⁰ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūlijs, Nr.143/144.

likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atteikusies definēt privāto dzīvi pozitīvā izteiksmē, jo tā uzskata, ka privātās dzīves jēdziens ir plašs un to nevar aptvert ar izsmeļošu definīciju⁵¹, tomēr Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos spriedumos vairākkārt ir vērtējusi, ko īsti aptver minētais jēdziens. Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa definē privātās dzīves koncepciju, noteicot, kā tā sevī ietver personas fizisko un psiholoģisko integritāti⁵², informāciju par personas seksuālo dzīvi⁵³, cilvēka reputāciju⁵⁴, kā arī bērna un vecāku tiesības dzīvot kopā⁵⁵. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 8.pantā nostiprinātās garantijas attiecībā uz privāto dzīvi radītas, lai nodrošinātu indivīda personības attīstību attiecībās ar citiem indivīdiem bez iejaukšanās no ārpuses⁵⁶.

Lai gan šīs konvencijas 8.panta otrās daļas mērķis ir aizsargāt indivīdu pret patvaļīgu iejaukšanos privātajā dzīvē no valsts iestādēm, tas ne tikai liek valstij atturēties no šādas iejaukšanās, bet papildus šim negatīvajam pienākumam var būt pozitīvs pienākums efektīvi aizsargāt personas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību⁵⁷. Tā, kā pētījuma objekts ir personas dati, jāmin, ka personas pirkstu nospiedumu, personas attēla un ģenētiskās informācijas (DNS) jeb datu par iedzimtību ievākšana un glabāšana bez personas attiecīgas atļaujas ir atzīstama par personas tiesību uz privāto dzīvi pārkāpumu, izņemot gadījumus, ja šāda iejaukšanās nav noteikta likumīgā kārtā.

Pētījuma otrajā nodaļā autore iztirzāja personas datu jēdzienu, noskaidrojot, ka tajā ietilpst personas identitāte, tādēļ jāmin, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 8.pants aptver tādu būtisku personas identitātes elementu kā personas tiesības izvēlēties savu vārdu un uzvārdu, kā arī personas attēlu⁵⁸. Precizējot iepriekš minētās tiesības, jāmin, ka ar personas fizisko un psiholoģisko integritāti, piemēram, saprot cilvēka fizisko neaizskaramību, aizliegumu veikt ārstēšanu bez personas piekrišanas, kā arī personas aizsardzību pret piesārņojumu, savukārt,

---

⁵¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993. gada 25. marta spriedums lietā Costello- Roberts pret Apvienoto Karalisti Nr. 13 134/87, 36. punkts

⁵² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 24.februāra spriedums lietā Botta pret Itāliju Nr. 21439/93, 32.punkts

⁵³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1981.gada 22.oktobra spriedums lietā Dudgeon pret Apvienoto Karalisti Nr. 7525/76, 41.punkts.

⁵⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992. gada 25. februāra spriedums lietā Pfeifer un Plankl pret Austriju Nr. 12556/03, 3 5.punkts.

⁵⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 12.jūlija spriedums lietā K.un T.pret Somiju Nr. 25702/94, 151.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 26.februāra spriedums lietā Kutzners pret Vāciju Nr. 46544/99, 58.punkts.

⁵⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992.gada 16.decembra spriedums lietā Niemietz pret Vāciju Nr. 13710/88, 29.punkts.

⁵⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1979.gada 9.oktobra spriedums lietā Airey pret Īriju Nr. 6289/73, 32.punkts.

⁵⁸ D.J.Harris, M.O'Boyle, E.R.Bates, C.M.Buckley. European Convention on Human Rights. Oxford: Oxford University Press. 2009.2nd Edition. P.366.

informācija par personas seksuālo dzīvi aptver gan homoseksuālas, gan heteroseksuālas attiecības⁵⁹.

Pētījums aptver Eiropas Savienības regulējumu datu aizsardzības jomā. Eiropas Savienības pamattiesību hartas mērķis ir aizsargāt personu pamattiesības, ko varētu skart tiesību akti, kurus pieņem Eiropas Savienības iestādes un dalībvalstis, piemērojot ES līgumus. Eiropas Savienības pamattiesību hartas 7.pants, uz kuru lielā mērā atsaucas Direktīvas otrais apsvērumus, ir identisks Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas 8. pantam. Tas noteic, ka ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību. Tomēr, jāmin, ka Eiropas Savienības pamattiesību hartas 8.pants, atšķirībā no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas noteic atsevišķu datu aizsardzības regulējumu. Šīs pamattiesības ir cieši saistītas ar tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, kas paredzētas šīs pašas hartas 7. pantā⁶⁰, tādēļ konstatējams, ka abi panti attiecas uz visu informāciju, kas skar identificētu vai identificējamu fizisku personu. Pants sastāv no trīs daļām, kur pirmajā daļā *expressis verbis* noteikts, ka ikvienai personai ir tiesības uz savu personas datu aizsardzību, savukārt otrajā un trešajā daļā noteikts, kādā veidā veicama personas datu apstrāde, kā arī, kas regulē personas datu apstrādi attiecībā uz šiem noteikumiem. Pētījuma ietvaros jāmin, ka Eiropā tiesības uz privāto dzīvi aizsargā arī Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcija Nr. 1165⁶¹.

Tātad, ņemot vērā iepriekš minēto regulējumu attiecībā uz personas privātās dzīves neaizskaramību ir secināms, ka personas privātās dzīves jēdziens attiecināms uz daudzām būtiskām jomām ikvienas personas dzīvē, tai skaitā aptverot personas datu aizsardzību, kas kā šīs pamattiesības elements nostiprināts ne tikai iepriekš minētajos tiesību aktos, bet arī, piemēram, Līguma par Eiropas Savienības darbību⁶² 16.pantā, tomēr jānorāda uz Direktīvu, kas tuvākajā nākotnē tiks grozīta, kas ir būtisks pavērsiens personas datu aizsardzībā.

Direktīva 1995.gadā kļuva par nopietnu pavērsienu personas datu aizsardzības jomā. Uz doto brīdi tajā ietvertie pamatprincipi — nodrošināt funkcionējošu iekšējo tirgu un efektīvi aizsargāt cilvēku pamattiesības uz datu aizsardzību — ir tikpat aktuāli kā pirms 19 gadiem. Tomēr, jāmin, ka tā kā katra Eiropas Savienības dalībvalsts tiesību aktus īsteno citādi, personas

⁵⁹ Kovaļevska A. Personas tiesības uz savu attēlu. Valsts cilvēktiesību birojs, 2005. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/img/content/personas_tiesibas_uz_savu_attelu_2005.pdf [skatīts: 2014.gada 9.aprīlī]

⁶⁰ Eiropas Savienības tiesas 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C 92/09 C 93/09 Volker und Mark us Schecke un Eifert, 47. Punkts.

⁶¹ Parliamentary Assembly of the Council of Europe Resolution No.1165. Right to Privacy. 1998. Pieejams: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm> [skatīts: 2014.gada 10.aprīlī]

⁶² Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis 2012/C 326/01, 55.sējums, 2012.gada 26. oktobris, 13.-47.lpp.

datu aizsardzības līmenis ir nevienāds un atšķiras atkarībā no vietas, kurā attiecīgā persona dzīvo vai iegādājas preces un pakalpojumus. Turklāt, pastāv arī nepieciešamība modernizēt pašreizējos noteikumus, ko ietver Direktīva. Tos ieviesa laikā, kad internets vēl nebija tik attīstīts tādā līmenī, kādu tas ir sasniedzis šobrīd, kā arī nav izslēgts, kas tas turpinās savu attīstību un jaunu iespēju piedāvāšanu, tātad, līdz ar straujiem tehnoloģijas sasniegumiem un globalizāciju ir radušās jaunas ar datu aizsardzību saistītas problēmas. Līdz ar to, mainās arī veids un apjoms, kādā tiek ievākti un uzglabāti personas dati. Dalīšanās ar personisko informāciju sociālajos tīklos ir kļuvusi par daudzu interneta lietotāju ikdienu, tai pat laikā uzņēmumiem, kuri sniedz pakalpojumus, šāda brīva datu plūsma kļuvusi par priekšrocību, jo ievācot un analizējot klientu personisko informāciju tie spēj novērtēt arī to, kāds ir personas ekonomiskais stāvoklis⁶³.

Izmantojot sociālo tīklu veidošanas vietnes, mākoņdatošanu, ar atrašanās vietu saistītus pakalpojumus un viedkartes, ar ikvienu darbību aiz sevis tiek atstātas digitālas pēdas. Internets mūsdienās ir pārtapis par visaptverošu, pasaules mēroga informācijas krājumu, kas ir vispārēji pieejams un kurā var veikt meklēšanu⁶⁴. Šādu progresu, Direktīvas izstrādātāji, acīmredzami, nebija paredzējuši, tādēļ jāteic, ka spēkā esošā Direktīva jau ir novecojusi. 2012.gada 25.janvārī Eiropas Komisija nāca klajā ar dokumentu paketi, kas kuras mērķis ir uzsākt visaptverošu Eiropas Savienības datu aizsardzības noteikumu reformu. Tiek piedāvāti divi tiesību instrumenti: regula par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un direktīva par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu vai uzsāktu kriminālvajāšanu vai kriminālsodu izpildi un brīvu šādu datu apriti⁶⁵. Nolūkā stiprināt personas datu aizsardzību Eiropas Savienībā, tiek izvirzīti divi galvenie mērķi, kur viens no tiem ir aizsargāt personas pamattiesības, bet otrs- garantēt brīvu personas datu plūsmu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm. Vienlaicīgi, izplatot jaunus priekšlikumus, tiek piedāvāts modernizēt jau pastāvošos principus, izveidojot vienotus datu aizsardzības noteikumus, kas būtu spēkā visā ES teritorijā⁶⁶.

---

⁶³ Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions. Safeguarding Privacy in a Connected World. A European Data Protection Framework for the 21st Century. Brussels, 25.1.2012. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/COM_2012_9_EN_ACTE_f.pdf [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]

⁶⁴ Ģenerālvokāta Nīlo Jēskinena (Niilo Jääskinen) 2013. gada 25. jūnijā secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu C-131/12 Google Spain SL Google Inc. Pret Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) Mario Costeja González.

⁶⁵ Tieslietu Ministrijas Informatīvais ziņojums par 2013. gada 7. – 8. marta Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē izskatāmajiem Tieslietu ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/TMzino_040313_JHAC.460.doc [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]

⁶⁶ Tieslietu Ministrijas Informatīvais ziņojums par 2012. gada 23. – 24. jūlija neformālajā Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē izskatāmajiem Tieslietu ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem, 2012.gada 1

Kā jau minēts iepriekš, Direktīvas nosacījumi jāpielāgo digitālajam laikmetam, lai sniegtu labumu tiem, kas aktīvi izmanto interneta vides sniegtos pakalpojumus un sagaida attiecīgu datu aizsardzību, tomēr šis nav vienīgais priekšlikums kā papildināt spēkā esošo Direktīvu. Priekšlikumā, piemēram, noteikts, ka jāprecizē tiesības uz datu pārnēsāmību, tiesības tikt aizmirstam un jānoteic, ka personas datu apstrādātājiem būs jāuzņemas lielāki pienākumi un pārskatatbildība. Turklāt, ja datu apstrādei būs vajadzīga piekrišana, tā būs jāsaņem nepārprotami. Kā arī būtisks nosacījums pārrobežu datu plūsmai priekšlikumā noteikts ārvalstu uzņēmumu, kas darbojas Eiropas Savienības tirgū, pienākums ievērot Eiropas Savienības noteikumus datu aizsardzības jomā⁶⁷.

Pētījuma apjoms ir ierobežots un mērķis tā ietvaros ir tikai ieskicēt svarīgākās izmaiņas Direktīvā, tāpēc jāteic, ka izvērtējot visu Eiropas Komisijas priekšlikuma saturu jāatzīst, ka ir paveikts daudz darba, lai uzlabotu pašreiz spēkā esošo regulējumu, turklāt ir panākta gala vienošanās par regulā ietveramajiem jautājumiem. Jāuzsver, ka interneta vide sniedz iespēju jebkuram dalīties ar savu personīgo informāciju, tādējādi vērtējams jautājums, vai tehnoloģiju laikmetā personas datu plūsmas aizsardzība atkarīga tikai no likumdevēja. Svarīgi panākt, lai privātuma ierobežojums ir pamatots un saprātīgs.

3.2. Tiesību uz personas datu aizsardzību regulējums Latvijas Republikas tiesību kontekstā

Gan ANO, gan Eiropas reģionālā, tajā skaitā Eiropas Savienības, cilvēktiesību sistēma ietekmē Latvijas nacionālo pamattiesību sistēmu un no Satversmes⁶⁸ 89.panta izriet starptautisko tiesību un Latvijas Republikas Satversmes harmonijas princips. Tas nozīmē, ka nav jāmeklē šo normu pretnostatījums, bet gan saskaņa. Personas datu aizsardzība lielākajā daļā Eiropas valstu konstitūcijās ietverta jēdzienā privātās dzīves aizsardzība. Latvijas Republikas Satversmes 96.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību, no kā jāsecina, ka datu aizsardzība nav ietverta Satversmē kā atsevišķa pamattiesība, bet gan kā privātās dzīves elements. Latvijas Republikas Satversmes tiesa norāda, ka tiesības uz privāto dzīvi aptver indivīda tiesības uz citu personu neskartu privāto telpu, tiesības

---

6.jūnijs. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/TMzino_160712_JHAC.1686.doc [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]

⁶⁷ European Commission Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation), January 25, 2012. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0011:FIN:EN:PDF> [skatīts: 2014.gada 4.maijā]

⁶⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1. jūlijs, Nr.43.

dzīvot pēc sava prāta, attīstīt un pilnveidot savu personību, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās. Šīs tiesības ietver indivīda tiesības būt atšķirīgam, saglabāt un attīstīt īpašības un spējas, kas viņu atšķir no citiem cilvēkiem un individualizē⁶⁹.

Izvērtējot literatūru, kas atklāj šī panta saturu, jānorāda, ka pretēji tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību negatīvajam formulējumam (tiesības uz neaizskaramību) personas datu jomā saskatāma Eiropas Savienības ietekme, nosakot tiesību uz personas datu aizsardzību (pozitīva tiesība). Tiesību pozitīvā definēšana ir saistīta ar Eiropā un arī mūsdienu cilvēktiesību jomā vispār valdošo uzskatu, ka tiesības uz personas datu aizsardzību īstenošanā nepietiek ar to, ka valsts vienkārši neiejaucas. Šī tiesība nozīmē to, ka valstij ir uzlikts pozitīvs pienākums pieņemt tādus likumus, kas pietiekami garantē personas tiesības uz datu aizsardzību no pretlikumīgas izmantošanas gan valsts pārvaldes, gan privāttiesību jomā⁷⁰. Personas tiesība uz datu aizsardzību nav absolūta tiesība un tā var tikt ierobežota uz likuma pamata - ar personas datiem var rīkoties tikai tā, kā noteicis likums. Liela nozīme personas datu aizsardzības tiesībās ir piešķirta arī pašas personas gribai atklāt vai neatklāt noteiktu informāciju par sevi (informacionālais pašnoteikšanās princips)⁷¹. Jāsecina, ka tiesība uz privātās dzīves neaizskaramību ietver personas tiesības uz jebkādu savu datu aizsardzību, arī tādu datu, kas raksturo personas komunikāciju ar citām personām.

Latvijā fizisko personu datu aizsardzību, kas, kā norādīts iepriekš, izriet no Satversmes 96.panta, detalizētāk reglamentē Fizisko personu datu aizsardzības likums, kas izstrādāts pamatojoties uz Direktīvu, savukārt, datu aizsardzība elektronisko sakaru jomā noteikta Elektronisko sakaru likumā⁷², kurā pārņemtas normas no Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 12. jūlija Direktīvas 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē. Tāpat jāmin, ka Latvijas Republikā par nelikumīgām darbībām ar personas datiem sauc pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma⁷³ 145.pantu, kas noteic, ka par nelikumīgām darbībām ar personas datiem, ja šo darbību rezultātā radīts būtisks kaitējums personas interesēm, tiesību aizskārējs tiek sodīts ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai naudas sodu.

---

⁶⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 20. Oktobra spriedums lietā Nr.2010-72-01, 11.punkts.

⁷⁰ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēk a pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 247.lpp.

⁷¹ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēk a pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 248.lpp.

⁷² Elektronisko sakaru likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 17.novembris, Nr. 183 (3131).

⁷³ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 8.jūlijs, Nr.199/200.

Šobrīd Līguma par Eiropas Savienību⁷⁴ spēkā esošā 6.panta pirmā daļa noteic, ka Savienība atzīst tiesības, brīvības un principus, kas izklāstīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā un, ka pamattiesības, kas garantētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā Eiropas Savienības tiesību vispārīgo principu pamats. Līdz ar to var secināt, ka arī Latvijas Republikā personas tiesība uz savu datu aizsardzību ir jāievēro kā pastāvīga cilvēka pamattiesība⁷⁵, kā tas izriet arī no augstākminētajiem Latvijas Republikai saistošajiem tiesību aktiem.

---

⁷⁴ Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis 2012/C, 55.sējums, 2012.gada 26.oktobris, 13.-47.lpp.

⁷⁵ Ruķers M. Personas datu aizsardzība Latvijā: 10 gadu pieredze. Jurista Vārds, 2010.gada 23.marts, Nr. 12 (607).

4.NO TIESĪBĀM UZ VĀRDA BRĪVĪBU IZRIETOŠAIS INFORMĀCIJAS ATKLĀTĪBAS PRINCIPS

Demokrātiskā valstī ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, tātad, ikvienam ir tiesības pieturēties pie saviem uzskatiem un brīvi tos paust, kā arī vārda brīvība ir viens no pamatnosacījumiem katra cilvēka attīstībai⁷⁶, savukārt, lai uzskati varētu izveidoties, ir jābūt iespējai meklēt, saņemt un izplatīt informāciju⁷⁷. Personas tiesības uz vārda brīvību gan starptautiskos līgumos, gan Latvijas Republikas Satversmē tiek definētas kā tiesības brīvi paust savus uzskatus, tomēr jāmin, ka šis jēdziens angļu valodā izteikts ar terminu freedom of expression. Angļu valodas terminam freedom of expression, kas jēdzieniski saistīts ar nozīmi tiesības brīvi (atklāti) paust savus uzskatus⁷⁸, latviešu valodā atbilst šajā nozīmē jau tradicionāli lietotais termins vārda brīvība, nevis burtiskais tulkojums no angļu valodas «izteiksmes brīvība»⁷⁸. Šajā sakarā pētījuma autore vēlas uzvērt, ka minētā pamattiesība aptver gan verbālus, gan neverbālus izteiksmes līdzekļus, kas liecina par to, ka izteiksmes brīvība būtu precīzāks šīs pamattiesības tulkojums, tomēr pētījuma autore turpmākajās apakšnodaļās, atklājot starptautisko tiesību aktu saturu attiecībā uz šo pamattiesību, izmantos terminu izteiksmes brīvība, savukārt, iztīrājot Latvijas Republikas normatīvo regulējumu, kas attiecas uz šo pamattiesību- terminu vārda brīvība.

4.1. Informācijas atklātības principa regulējums starptautiskajās cilvēktiesībās

Mūsdienās brīva pieejamība informācijai un tās brīvība un ir būtisks tiesiskās, ekonomiskās un sociālās vienlīdzības priekšnoteikums, kuru aizsargā ikviena cilvēka tiesības uz izteiksmes brīvību – kas plaši atzītas gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī. Lai arī pirmie cilvēktiesību formulējumi parādās 1215.gadā ar Anglijas Lielo brīvību hartu (Magna Carta), tomēr izteiksmes brīvība kā cilvēka pamattiesība atrodama tikai 1789.gada Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācijā, kas ietvēra Monteskjē (Charles-Louis de Montesquieu), Voltēra (François Marie Arouet dit Voltaire) un Ruso (Jean Jacques Rousseau) idejas⁷⁹. Jāmin arī tas, ka tiesībām uz vārda brīvību ir

⁷⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1976. gada 7. decembra spriedums lietā Handyside pret Apvienoto Karalisti Nr. 5493/72, 48. punkts.

⁷⁷ Ziemele I. Cilvēktiesības Latvijā un pasaulē. Rīga: Izglītības soļi, 2000, 79.lpp.

⁷⁸ Latvijas Zinātņu Akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr.18., Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 25.februāris, Nr.30.

⁷⁹ Ziemele I. Cilvēktiesības Latvijā un pasaulē. Rīga: Izglītības soļi, 2000, 11.lpp.

arī neatsverama loma patiesības izziņāšanā, dodot indivīdam pieeju atšķirīgiem viedokļiem, kā rezultātā, viņš apzinās dažādas iespējas savai attīstībai un izaugsmei. Attīstoties demokrātijai, ir tendence paplašināties ir arī vārda brīvībai, tādējādi ir būtiski izprast šīs pamattiesības būtību.

Tomēr, jāmin, ka informācijas atklātībai ir divējāda daba, kur no vienas puses tā ir cilvēktiesību norma, kas pauž demokrātiju, bet no otras puses - instruments valsts pārvaldes kontrolei⁸⁰. Tātad, jāsecina, ka ir arī tādi tiesībzinātnieki, kas uzskata, ka informācijas atklātības princips ir atsevišķs tiesību institūts, kas neizriet no personas tiesībām uz vārda brīvību, tomēr neskatoties uz iepriekš minēto, kā arī ņemot vērā, ka ir vairāki pamatoti apsvērumi, kāpēc informācijas atklātības princips un vārda brīvība ir apvienoti vienā pantā (Piemēram, vārda brīvība paredz, ka ir jābūt kaut kam, ko var izpaust. Ir neiespējami paust viedokli par kaut ko, ja nav praktiskas iespējas saņemt informāciju. Tāpēc gan informācijas atklātības princips, gan arī vārda brīvība ir savstarpēji atkarīgi un kalpo kā līdzeklis, lai nodrošinātu demokrātiju un tiesiskumu⁸¹), autore pētījuma ietvaros vērtēs informācijas atklātības principu kā vienu no personas tiesību uz vārda brīvību elementu tā klasiskajā izpratnē.

4.1.1. Apvienoto Nāciju Organizācijas regulējums

Nav šaubu par to, ka izteiksmes brīvība ir viens no demokrātiskas sabiedrības stūrakmeņiem, kas pamatojams ar to, ka ANO Ģenerālā asambleja jau savas 1.sesijas laikā, kas norisinājās 1946.gadā izskatīja jautājumus par nepieciešamību aktualizēt informācijas atklātības principu, rezolūcijas Nr.59⁸² pirmajā apsvērumā noteicot, ka brīva pieeja informācijai ir cilvēka pamattiesība un pamats visām citām ANO atzītajām pamattiesībām. Pāris gadus vēlāk personas tiesības uz izteiksmes brīvību tika nostiprinātas ANO Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 19.pantā, no kura izriet šī pētījuma ietvaros skatāmais informācijas atklātības princips. Šis pants noteic, ka katram cilvēkam ir tiesības uz pārliecības brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs tiesības ietver brīvību netraucēti palikt pie saviem uzskatiem un brīvību meklēt, saņemt un izplatīt informāciju un idejas ar jebkuriem līdzekļiem neatkarīgi no valstu robežām.

Izteiksmes brīvībai, tāpat kā daudzām citām pamattiesībām ir gan pozitīvais, gan negatīvais aspekts, kur pozitīvais noteic personai tiesības rosināt un piedalīties tai svarīgā diskusijā, tādējādi

---

⁸⁰ Dror Y. Transparency and openness of quality democracy. Openness and Transparency in Governance: Challenges and Opportunities. 1999, ed.M.Kelly. Maastricht:NISPcee Forum, P.63.

⁸¹ Jarinovska K. Informācijas atklātības princips: teorija un prakse Latvijā. Jurista Vārds, 2006.gada 18.jūlijs Nr. 28 (431) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/?menu=doc&id=139966> [skatīts: 2014.gada 17.aprīlī]

⁸² ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcija Nr.59 (1), 1946.gada 14.decembris. Latviešu valodā nav tulkota. Pieejama: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/10/IMG/NR003310.pdf?OpenElement> [skatīts: 2014.gada 17.aprīlī]

īstenojot savas tiesības uz izteiksmes brīvību, savukārt negatīvais valsts pienākumu veikt visus nepieciešamos pasākumus, tai skaitā izdot tiesību aktus, kas neļauj kavēt informācijas plūsmu⁸³. Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 19.pantā ietvertās tiesības uz izteiksmes brīvību ir konkretizētas SPPPT 19.pantā, kur pirmajā un otrajā panta daļā noteiktas personas tiesības pieturēties saviem uzskatiem, kā arī tiesības brīvi paust šos uzskatus, aptverot tiesības meklēt, saņemt un izplatīt dažāda veida informāciju un idejas neatkarīgi no valstu robežām mutvārdos, rakstveidā, izmantojot presi vai mākslinieciskās izpausmes formas, vai citādā veidā pēc savas izvēles, savukārt panta trešajā daļā noteikti šīs pamattiesības ierobežošanas pamatnosacījumi. SPPPT 19.panta otrā daļā aptver visas izpausmes brīvības formas un līdzekļus to izplatīšanai, tajā skaitā runas, rakstu un zīmju valodu, kā arī neverbālus izpausmes līdzekļus, tādus kā attēli un mākslas priekšmeti⁸⁴. Izteiksmes paušanas līdzekļi var būt grāmatas, avīzes, brošūras, plakāti. Tie ietver visus audio, vizuālo, kā arī elektroniskās un interneta vides izteiksmes formas.

SPPPT 19.panta pirmajā daļā noteiktās personas tiesības uz izteiksmes brīvību aptver tiesības ne tikai paust savu viedokli, bet arī jebkurā brīdī, pat bez attiecīga pamatojuma, to mainīt. Ikvienam indivīdam ir tiesības pieturēties pie sava viedokļa, neatkarīgi no tā, kādas dabas tas ir vai tas būtu politiskas, zinātniskas, vēsturiskas un visbeidzot ar reliģiskas dabas⁸⁵. Šajā pantā ietvertā pamattiesība ietver arī tādu informāciju, kas attiecas uz kultūru, mācībām jeb izglītību, protams, arī uz komerciālo reklāmu⁸⁶.

SPPPT 19.panta trešajā daļā skaidri norādīts, ka šo tiesību izmantošana saistīta ar īpašiem pienākumiem un atbildību, tādēļ ANO Cilvēktiesību komiteja norāda, ka ierobežojot personas tiesības uz vārda brīvību, kumulatīvi jāizpildās trim nosacījumiem- pirmkārt, ierobežojumam jābūt likumīgam, otrkārt, tam jāatbilst vismaz vienam no SPPPT 19.panta trešās daļas pamatiem un, treškārt, šādam ierobežojumam jābūt leģitīmam⁸⁷. Tātad, jāsecina, ka jebkāda izteiksmes brīvības ierobežošana veicama tikai izvērtējot tās nepieciešamību sabiedrībā un samērīgumu. Turklāt, jāmin, ka jebkurš ierobežojumus attiecībā uz vārda brīvību, kas atļauts ar 19.panta 3.punktu, var attiekties gan uz citu personu interesēm, gan uz sabiedrību kopumā⁸⁸.

---

⁸³ Beatson J., Cripps Y. Freedom of expression and freedom of information. Oxford: Oxford University Press. 2000. P.17.-18.

⁸⁴ UN Human Rights Committee. ICCPR General Comment No. 34. Article 19: Freedoms of opinion and expression, 2011. Pieejams: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf> [skatīts: 2014.gada 24.aprīlī]

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ UN Human Rights Committee Communication No.736/97, Ross v. Canada.

⁸⁷ UN Human Rights Committee Communication No.1353/2005, Njaru v. Cameroon.

⁸⁸ UN Human Rights Committee Communication No.550/93, Faurisson v. France.

4.1.2. Informācijas atklātības princips Eiropas tiesībās

Eiropas Padomes ietvaros informācijas atklātības princips izriet no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.panta, kas noteic, ka ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un tiesības netraucēti saņemt un izplatīt informāciju un idejas bez iejaukšanās no sabiedrisko institūciju puses un neatkarīgi no valstu robežām. Autore secina, ka šis pants aptver informācijas atklātības principu, jo tas satur visus nepieciešamos elementus, kas veido šo principu, respektīvi- tiesības meklēt, saņemt un izplatīt informāciju. Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsver, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pants neattiecas tikai uz kāda konkrēta veida informāciju, idejām vai izteiksmes veidiem, bet arī uz māksliniecisku izteiksmi, komerciālas dabas informāciju, kā arī mūziku un reklāmu⁸⁹. Izteiksmes brīvība attiecas uz ikvienu, neatkarīgi no tā vai runa ir par fizisku vai juridisku personu⁹⁰, kā arī tā attiecināma ne tikai uz informāciju vai idejām, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī uz tām, kas apvaino, šokē vai satrauc kādu personu vai iedzīvotāju daļu. Tā to paredz plurālisms, tolerance un atvērtības gars, bez kuriem nepastāv "demokrātiska sabiedrība"⁹¹.

Jāuzsver, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, atšķirībā no SPPPT, attiecībā uz vārda brīvību nav noteikta personas tiesība „meklēt” informāciju, savukārt, satur piebildi par to, ka informāciju var saņemt un izplatīt “bez valsts institūciju iejaukšanās”. Šī atšķirība liecina par to, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izstrādātāji tiesības saņemt informāciju attiecināja tikai uz to informāciju, kuru valsts pati vēlas sniegt, bet neuzlika tālākejošas saistības nodrošināt pieeju informācijai, kuru valsts nevēlas sniegt⁹². Precizējot un papildinot iepriekš minēto apgalvojumu, jāmin, ka tiesības brīvi saņemt informāciju aptver aizliegumu ierobežot indivīda tiesības saņemt tādu informāciju, ko trešās personas vēlas vai varētu vēlēties tai sniegt⁹³.

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pants aizsargā ne tikai izteiktās "idejas" un "informāciju", bet arī formu, kādā tās tiek ietvertas⁹⁴. Tāpat jāmin, ka bieži

⁸⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 26. janvāra spriedums lietā Casado Coca pret Spāniju Nr.15450/89, 35.punkts.

⁹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1990.gada 25.maija spriedums lietā Autronic AG pret Šveici Nr.12726/87, 47.punkts.

⁹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 25.novembra spriedums lietā Zana pret Turciju Nr.18954/91, 51.punkts.

⁹² Bērziņa I. Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. 2000.gada februāris. Latvijas Universitātes Juridiskās Fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_1/infopieejja.htm [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]

⁹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987.gada 26.maija spriedums lietā Leander v. Sweden, Nr.9248/81, 74.punkts.

⁹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 1.jūlija spriedums lietā Oberschlik v. Austria (#2), Nr. 20834/92, 34.punkts

vien personas tiesības uz izteiksmes brīvību tiek saistītas ar preses brīvību, kas ņemot vērā pētījuma mērķi, bieži vien saistāma ar personas tiesībām uz privāto dzīvi. Attiecībā uz preses brīvības ierobežošanu jāatzīst, ka sabiedrībai ir tiesības saņemt informāciju, un šīs tiesības izriet no žurnālistu īpašā uzdevuma, proti, izplatīt informāciju un domas par sabiedrībai svarīgiem jautājumiem⁹⁵. Kā precizēts konvencijas 10.pantā, izteiksmes brīvības izpausme ir pakļauta formalitātēm, ierobežojumiem, nosacījumiem un sankcijām, kam tomēr jātiek strikti interpretētām un to nepieciešamībai jātiek pārliedzinoši pierādītai⁹⁶. Preses brīvība izteiksmes brīvības kontekstā ir īpaša tā iemesla dēļ, ka prese demokrātiskā sabiedrībā ir svarīga loma, lai gan prese nedrīkst pārkāpt noteiktas robežas attiecībā uz citu personu tiesību aizsardzību, tās uzdevums - ievērojot tās pienākumus un atbildību - tomēr ir darīt zināmu informāciju un idejas par politiskiem jautājumiem, kā arī citām sabiedrību interesējošām tēmām. Ne tikai prese ir pienākums izplatīt informāciju, bet arī sabiedrībai ir tiesības to saņemt⁹⁷.

Tā, kā šajā pētījuma apakšnodaļā tiek skatīts arī Eiropas Savienības tiesiskais regulējums attiecībā uz personas tiesībām uz vārda brīvību, jāmin, ka informācijas atklātības princips Eiropas Savienības pamattiesību hartā izriet no 11. panta, kas noteic, ka ikvienai personai ir tiesības uz vārda brīvību. Šīs tiesības ietver uzskatu brīvību un brīvību saņemt un izplatīt informāciju vai idejas bez valsts iestāžu iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām. Kā redzams, Eiropas Savienības pamattiesību hartas 11.pants atbilst Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantam. Turklāt, saskaņā ar Eiropas Savienības pamattiesību hartas 53.pantu, nekas no šajā hartā noteiktā nav interpretējams kā tāds, kas ierobežo vai negatīvi ietekmē cilvēktiesības un pamatbrīvības, kuras atzītas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, tāpēc pētījuma autore uzskata, ka šī panta saturs ir atklāts iepriekš un, tādējādi netiks atkārtoti vērtēts.

Šajā apakšnodaļā ietverama arī uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pamata izdotā Eiropas Padomes un Komisijas Regula Nr. 1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem⁹⁸. Pētījuma autore uzsver, ka minētās regulas mērķis ir nodrošināt pēc iespējas plašāku piekļuvi personai nepieciešamajiem

---

⁹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991.gada 26. novembra spriedums lietā Observer un Guardian pret Apvienoto Karalisti Nr.13585/88, 59. Punkts.

⁹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 23. septembra spriedums lietā Jersild pret Dāniju Nr.15890/89, 31.punkts

⁹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 12.jūlija spriedums lietā AS Diena un Ozoliņš pret Latviju Nr.16657/03, 7 6.punkts

⁹⁸ Eiropas Padomes un Komisijas Regula Nr. 1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem. Oficiālais Vēstnesis, L 145, 2001.gada 31.maijs, 43.lpp.

dokumenti, veicināt labu administratīvo praksi attiecībā uz piekļuvi dokumentiem⁹⁹, kā arī nodrošināt ikvienas personas piekļuvi dokumentiem, nevis tikai pieprasītājam nodrošināt piekļuvi dokumentiem, kas attiecas uz viņu. Tai pat laikā jāatceras, ka šī regula neparedz automātisku un beznosacījuma pienākumu publiskot tos dokumentus vai dokumentu daļas, kas attiecas uz personas datiem, bet ka šis pienākums pastāv tikai tik lielā mērā, ciktāl tas nav pretrunā noteikumiem, kas piemērojami datu aizsardzības jomā¹⁰⁰. Regulas Nr.1049/2001 2.pantā noteikti šīs regulas tiesību izmantotāji un piemērošanas joma, respektīvi, noteicot, ka ikvienam Eiropas Savienības pilsonim un fiziskai personai, kas pastāvīgi dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiskai personai, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, ir tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem, ievērojot šajā regulā noteiktos principus, nosacījumus un ierobežojumus.

Pētījuma ietvaros jāmin arī Eiropas Parlamenta un Padomes regula 45/2001/EK par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti¹⁰¹, kurā noteikts, ka iestādes un struktūras, kas izveidotas ar Eiropas Kopienas dibināšanas līgumiem vai pamatojoties uz tiem, aizsargā tiesības uz privāto dzīvi attiecībā uz personas datu apstrādi. Šīs regulas noteikumi piemērojami tiktāl, ciktāl tie reglamentē tādu personas datu apstrādi, kas var apdraudēt pamatbrīvības un it īpaši tiesības uz privāto dzīvi, noteikti ir interpretējami, ņemot vērā pamattiesības, kas ir neatņemama vispārējo tiesību principu sastāvdaļa, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, un kuri ir skaidri pārņemti Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 2. punktā kā vispārējie Kopienu tiesību principi¹⁰².

---

⁹⁹ Patrick Birkinshaw. Freedom of information. The Law, the Practise and the Ideal. Cambridge: Cambridge University press, 2010, 4th edition, P.383.

¹⁰⁰ Eiropas Savienības tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums lietā The Bavarian Lager Co. Ltd prēt Eiropas Kopien u Komisiju Nr.T- 194/04, 80.punkts.

¹⁰¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. decembra regula 45/2001/EK par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2001.gada 12.janvāris, Nr. L 8/1.

¹⁰² Eiropas Savienības tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums lietā The Bavarian Lager Co. Ltd prēt Eiropas Kopien u Komisiju Nr.T- 194/04, 80.punkts.

4.2. Informācijas atklātības principa regulējums Latvijas Republikas tiesību kontekstā

Informācijas atklātības princips izriet no Satversmes 100.pantā nostiprinātajām personas tiesībām uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Latvijas Republikas Satversmes tiesa¹⁰³ ir norādījusi, ka vārda brīvība aptver ļoti plašu jomu un ietver divus aspektus – privāto un publisko aspektu. Vārda brīvības privātais aspekts nozīmē, ka katrai personai ir tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības turēties pie tiem un brīvi tos paust. Vārda brīvība ir viens no nepieciešamiem priekšnosacījumiem tādas sabiedrības veidošanā, kura būtu balstīta uz savstarpēju cieņu. Līdz ar to tiesības uz vārda brīvību ir ļoti cieši saistītas arī ar tik svarīgām tiesībām kā cilvēka tiesības uz privāto dzīvi, kas pieprasa aizsardzību pret jebkādu iejaukšanos, savukārt vārda brīvības publiskais aspekts attiecas uz ikviena tiesībām brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus jebkādā veidā – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību. Pie šiem informācijas izplatīšanas un uzskatu paušanas veidiem pieder arī masu informācijas līdzekļi – radio un televīzija.

Lai arī jāatzīst, ka informācijas atklātības princips bieži vien tiek uzskatīts par vārda brīvības neatņemamu daļu vai tās atvasinājumu, jāuzsver, ka šis apgalvojums nav līdz galam patiess, pat ņemot vērā to, ka informācijas atklātības princips ir saistīts ar vārda brīvību. Iepriekš minētais pamatojams ar to, ka informācijas atklātības princips kā daļa no konstitucionālajām un administratīvajām tiesībām ir ieguvis patstāvīgu nozīmi. Respektīvi, tas attiecas uz indivīda spēju iegūt pieeju valsts rīcībā esošai informācijai. Tāpēc informācijas atklātības princips tiek apzīmēts arī kā tiesības uz informācijas pieejamību. Šis apzīmējums norāda uz informācijas meklēšanu un saņemšanu kā kopumu¹⁰⁴.

Informācija ir būtiska katras personas dzīves neatņemama sastāvdaļa. Dzīvojot sabiedrībā, ir svarīgi zināt tās kārtību, tiesības un morāles normas. Informācija palīdz izdarīt labāku izvēli vai pieņemt labāku spriedumu. Tomēr informācija pati par sevi nav izdzīvošanas līdzeklis. Lai to varētu izmantot, informācijai ir jābūt fiziski un arī saturiski pieejamai. Personai ir jābūt reālai iespējai informāciju saņemt un saprast¹⁰⁵.

---

¹⁰³ Latvijas Republikas Satversmes Tiesas 2003.gada 5.jūnija Spriedums Lietā Nr.2003-02-0106, Secinājumu daļas 1.punkts.

¹⁰⁴ Martin R., Feldman E. Access to Information in Developing Countries. Berlin: Transparency International, 1998, P.13.

¹⁰⁵ Jarinovska K. Informācijas atklātības princips: teorija un prakse Latvijā. Jurista Vārds, 2006.gada 18.jūlijs Nr. 28 (431) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/?menu=doc&id=139966> [skatīts: 2014.gada 17.aprīlī]

Taču, kā visas cilvēktiesības, arī tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas, respektīvi, tās noteiktos gadījumos ir ierobežojamas, ja pastāv legītīmi iemesli. Piemēram, tā var būt citu personu tiesību aizsardzība, sabiedrības drošība, demokrātiskas valsts iekārta vai personas goda un cieņas aizsardzība, kam papildus jāvērtē, vai šāda aizsardzība ir noteikta likumā un vai tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Šāda pamattiesību ierobežošanas metodoloģija izriet no Satversmes 116.panta kopsakarā ar Latvijai saistošajiem starptautiskajiem tiesību aktiem (Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 19.pants, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pants) un ECT praksi. Konkrēti kritēriji Satversmes 100.pantā ietvertu tiesību ierobežošanas, īpaši ierobežojumu nepieciešamības, pamatošanai, atspoguļojas tiesu praksē, kur pretnostatītas tiesības uz vārda brīvību un kādu citu pamatbrīvību īstenošana¹⁰⁶.

Šīs pētījuma apakšnodaļas ietvaros jāmin arī tas, ka informācijas atklātības princips nostiprināts ne tikai iepriekšminētajā Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā, bet arī 104.pantā, kas noteic personas tiesības vērsties valsts vai pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības, kas nozīmē to, ka valstij ir konstitucionāli nostiprināts pienākums nodrošināt indivīdam pieeju tādai informācijai, ko tā pieprasījusi no valsts vai pašvaldību iestādes. Kā atsevišķs tiesību akts Latvijas Republikā, kas attiecas uz informācijas atklātību, precizējot un konkretizējot to, jāmin Informācijas atklātības likums¹⁰⁷, kura mērķis ir nodrošināt, lai sabiedrībai būtu pieejama informācija, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt, tātad, tas aptver personas tiesības saņemt uz informāciju un publiskās pārvaldes institūciju pienākumu sniegt informāciju. Analizējot Informācijas atklātības likumu kopumā, jāsecina, ka tas nodrošina demokrātiskas valsts iekārtas principu, paredzot atklātību un informācijas pieejamību. Tāpat jāmin Ministru Kabineta 1999.gada 3.augusta noteikumi Nr.275 "Kārtība kādā valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību iestāžu rīcībā esošā informācija nododama atklātībai", kas nostiprina pamatprincipus Informācijas atklātības likuma īstenošanai dzīvē. Savukārt, Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā nostiprinātās tiesības nodrošina Iesniegumu likums¹⁰⁸, kas noteic kārtību, kādā persona iesniedz un iestāde izskata dokumentu, kurā ietverts iestādes kompetencē esošs lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums un atbild uz to.

---

¹⁰⁶ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 364.lpp.

¹⁰⁷ Informācijas atklātības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 29.oktobris, Nr.334/335.

¹⁰⁸ Iesniegumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 27.septembris, Nr.164 (3740).

5.DATU AIZSARDZĪBAS UN INFORMĀCIJAS ATKLĀTĪBAS PRINCIPU MIJIEDARBĪBA

Kā tas izriet no pētījuma iepriekšējām nodaļām, nenoliedzami, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību saduras ar tiesībām uz vārda brīvību, kas nozīmē to, ka personas datu aizsardzības princips mijiedarbojas ar informācijas atklātības principu. Abas pamattiesības ir demokrātiskas un tiesiskas valsts sastāvdaļas, tomēr abas minētās tiesības nav absolūtas, respektīvi, ja pastāv leģitīms mērķis, tās ir ierobežojamas. Literatūrā tiek uzsvērts, ka valsts var noteikt ierobežojumus vārda brīvībai gadījumos, kad personas tiesības uz vārda brīvību tieši ietekmē citu personu tiesības, kā arī gadījumos, kad vārda brīvība rada nepārprotamus un tiešus draudus sabiedrībai¹⁰⁹. Savukārt, piemēram, Direktīvas 9.pantā ietverti nosacījumi par personas datu apstrādi un vārda brīvību, noteicot, ka dalībvalstis nosaka izņēmumus vai atkāpes attiecībā uz personas datu apstrādi tikai tajos gadījumos, kad tie vajadzīgi, lai saskaņotu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ar normām, kas reglamentē vārda brīvību. Vēl jo svarīgāk ir uzsvērt, ka gan no Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas 30.panta, gan no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 53.panta izriet, ka neviens ierobežojums nevar aizskart pamattiesību būtību, kā arī nevar tikt noteikts lielākā apjomā, nekā tas objektīvi ir nepieciešams.

Šo pamattiesību ierobežošana ir pieļaujama, ja tas ir nepieciešams demokrātijas nodrošināšanai, respektīvi, jāmin, ka vajadzības jeb nepieciešamības jēdzienam starptautiskajos tiesību aktos ir ilga vēsture, un tas ir nostiprinājies kā samērīguma testa daļa. Tas jāsaprot tā, ka iestādei, kura, lai sasniegtu leģitīmu mērķi, veic pasākumu, kas ierobežo šajos tiesību aktos aizsargātās tiesības, ir jāpierāda, ka šis pasākums ir vismazāk ierobežojošais šī mērķa sasniegšanai. Turklāt, ja personas datu apstrāde var ierobežot pamattiesības uz privāto dzīvi, kļūst nozīmīgs arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pants, kurā garantētas tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, no kā, savukārt, izriet personas datu aizsardzības princips.

Eiropas Savienības tiesa ir atzinusi, ka, ja valsts pasākums nav saderīgs ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantu, tas neatbilst arī Direktīvas 7. panta e) punkta noteikumiem¹¹⁰. Turklāt, Direktīvas 8. panta 2. punktā paredzēts, ka iejaukšanās privātajā dzīvē var būt leģitīma, tikai tādā situācijā, ja tā ir nepieciešama viena no šajā punktā

¹⁰⁹ M.Nowak. U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary. Germany: NP Engel Publishers, 1993, p.336

¹¹⁰ Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 20. maija spriedums apvienotajās lietās Österreichischer Rundfunk un citi pret Austriju C465/00, C138/01 un C139/01, 91. punkts

uzskaitīto mērķu sasniegšanai un ir “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”. Eiropas Savienības tiesa ir atzinusi, ka īpašības vārds “nepieciešama” nozīmē, ka pastāv “neatliekamas sociālas vajadzības”, kas valstij liek rīkoties noteiktā veidā, un ka veiktais pasākums ir samērīgs ar sasniedzamo leģitīmo mērķi¹¹¹ un, lai gan “dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, lai atzītu šādas nepieciešamības esamību”, iejaukšanās ir jābūt “samērīgai ar paredzēto mērķi” un “valsts iestāžu norādītajiem iemesliem tās pamatošanai” – “atbilstīgiem un pietiekamiem”¹¹². Tātad, cilvēktiesību ierobežošanu caurvij samērīguma princips, kas noteic, ka cilvēktiesības var tikt ierobežotas tikai tādēļ, lai sasniegtu leģitīmu mērķi, respektīvi, labumam, ko sabiedrība gūst no indivīda tiesību ierobežojuma, jābūt lielākam kā šī indivīda interesēm nodarītajam kaitējumam, un šis ierobežojums nedrīkst būt lielāks kā šī mērķa sasniegšanai ir nepieciešams¹¹³.

Kā izriet no Direktīvas 1. panta, ir skaidrs, ka tās mērķis ir, lai dalībvalstis, nodrošinot personas datu brīvu apriti, garantētu fizisku personu brīvību un pamattiesību, it īpaši tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību, aizsardzību saistībā ar minēto datu apstrādi. Šāda saskaņošana, kas kā jau minēts šīs nodaļas sākumā, ir paredzēta Direktīvas 9. pantā. Kā it īpaši izriet no Direktīvas preambulas trīsdesmit septītā apsvēruma, tās 9. panta mērķis ir saskaņot divas pamattiesības – no vienas puses, privātās dzīves neaizskaramību un, no otras puses, vārda brīvību. To veikt ir dalībvalstu pienākums¹¹⁴. Lai ņemtu vērā vārda brīvības nozīmi demokrātiskā sabiedrībā, pirmkārt, ar to saistītie jēdzieni ir jāinterpretē plaši. Otrkārt, lai nodrošinātu līdzsvaru starp abām pamattiesībām, pamattiesību uz privātās dzīves neaizskaramību aizsardzība prasa, lai iepriekš minētajās direktīvas nodaļās paredzētās atkāpes no datu aizsardzības un tās ierobežojumi tiktu īstenoti, stingri ievērojot vajadzīgās robežas¹¹⁵.

Jebkuru personas datu nodošana trešajām personām bez pamatota iemesla un bez šīs personas atļaujas ir personas privātās dzīves aizskārums un līdz ar to, uzskatāma par privātās dzīves ierobežojumu gan Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas, gan SPPPT, gan Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, gan Eiropas Savienības Pamattiesību hartas izpratnē.

Vārda brīvība tiek nostatīta pārāk pār citām cilvēka pamattiesībām tikai tajos gadījumos,

¹¹¹ Ģenerāladvokāta M. Pojareša Maduru (M. Poirares Maduro) 2008. gada 3. aprīļa secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu C524/06 Heinz Huber pret Vācijas Federatīvo Republiku, 27.punkts.

¹¹² Ģenerāladvokāta Damaso Ruisa-Habaro Kolomera (Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer) 2008. gada 18.novembra secinājumi Eiropas Savienības tiesas lietu, Anklagemyndigheden pret Frede Damgaard C-421/07, 77.punkts.

¹¹³ Bērziņa I. Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. 2000.gada februāris. Latvijas Universitātes Juridiskās Fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_l/infopieejja.htm

¹¹⁴ Eiropas Savienības tiesas 2008. gada 16. decembra spriedums lietā Tietosuojavaltuutettu pret Satakunnan Markki napörssi un Satamedia Nr.C-73/07, 54.punkts.

¹¹⁵ Turpat, 56.punkts.

kad runa ir par tādiem jautājumiem, kas interesē sabiedrību, tātad ir publiski svarīga, tādēļ, lai novērstu patvaļu pamattiesību piemērošanā, kā arī izmantošanā, tiesību aktos jānoteic gadījumi, kuros šīs pamattiesības ierobežojamas.

Šo principu mijiedarbību praksē ir problemātiska, jo abas pamattiesības, no kurām tie izriet ir vienlīdz svarīgas, kas nozīmē to, ka ne tiesības uz privāto dzīvi, ne tiesības uz vārda brīvību hierarhiski nav augstākas viena par otru. Šajā sakarā jāmin, ka gadījumos, kad tiesai jāvērtē vai vārda brīvības ierobežojumi pārkāpj Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantu, tiesai nav jāizvēlas starp divām savstarpēji konfliktējošām tiesībām, kas izriet no šīs konvencijas, bet gan, drīzāk, par vārda brīvības principu, kurš ir pakļauts virknei ierobežojumu, kas ir interpretējami šauri¹¹⁶.

Abu pamattiesību ierobežošana būtībā ir pieļaujama pie līdzīgiem nosacījumiem: šiem ierobežojumiem ir jābūt paredzētiem likumā, tiem jāatbilst vienam vai vairākiem Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. vai 10. pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem un jābūt nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā. Proti, neatliekamas sociālās vajadzības var pamatot iejaukšanos šajās tiesībās, ja tā ir samērīga ar izvirzīto leģitīmo mērķi¹¹⁷.

Tādēļ informācija un idejas ir sabiedrības interešu jautājums, ja tās var saistīt ar faktiski notiekošu publisku diskusiju vai tās attiecas uz jautājumiem, kas atbilstoši valsts tiesību normām un sabiedrības vērtībām pēc to rakstura ir publiski, bet tās nav sabiedrības interešu jautājums, ja tiek izplatītas privātās dzīves detaļas, kam nav nekāda sakara ar attiecīgās personas publisko darbību, it īpaši, ja saistībā ar šo informāciju pastāv pamatotas cerības uz privātās dzīves cieņu. Tomēr ir jānorāda, ka valsts kompetentās iestādes, tostarp tiesas, žurnālistikas nolūku pastāvēšanu nemaz nevar viennozīmīgi pārbaudīt. Praktiski nav iespējams noteikt, kāda informācija attiecas uz sabiedrības interešu jautājumiem, un vismaz daļēji tas ir plašsaziņas līdzekļu uzdevums, publicējot informāciju, radīt sabiedrības intereses. Ja tas medijiem neizdodas, tad tiem vēlāk neko nevar pārnest. Bet principā *ex ante* prognozēt vēlāk neesošas sabiedrības intereses nav arī valsts kompetento iestāžu uzdevums. Šāda prognoze būtu pirmais solis uz cenzūras noteikšanu. To, ka informācijas un ideju izplatīšana neattiecas uz sabiedrības interešu

---

¹¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1979.gada 26.aprīļa spriedums lietā Sunday Times pret Apvienoto Karalisti Nr. 6538/74, 65.punkts.

¹¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 24. jūnija spriedums lietā Handyside pret Apvienoto Karalisti Nr.59320/00, 48.punkts; Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987. gada 26. marta spriedums lietā Nr.9248/81 Leander pret Šveici, 58.punkts.

jautājumiem, var secināt tikai tad, kad tas ir acīmredzami¹¹⁸. Turklāt, lai šādos gadījumos pierādītu, ka pastāv iejaukšanās pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, nav nozīmes tam, vai attiecīgajai informācijai par privāto dzīvi ir vai nav delikāts raksturs, vai tam, vai attiecīgajām personām vai nu ir vai nu nav radītas iespējamās neērtības šādas iejaukšanās dēļ¹¹⁹. Būtisks ir arī tas faktors, ka attiecībā uz privātās dzīves neaizskaramību ir jānorāda, ka tās aizsardzība prasa, lai atkāpes no personas datu aizsardzības un šīs tiesības ierobežošana tiktu īstenota absolūti nepieciešamā ietvaros, turklāt jānorāda arī, ka personas datu aizsardzība, kas izriet no Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 8.panta pirmajā punktā skaidri izteiktā pienākuma, ir īpaši nozīmīga tās 7.pantā nostiprinātajām tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Tādējādi jāsecina, ka tiesiskajā regulējumā jāparedz skaidri un precīzi noteikumi, kas reglamentētu pasākumu apjomu un piemērošanu un noteiktu minimālās prasības tādējādi, lai personām, kuru dati tikuši saglabāti, būtu pietiekamas garantijas, kas ļautu personas datus efektīvi aizsargāt pret ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī jebkādu to nelikumīgu izmantošanu¹²⁰.

---

¹¹⁸ Ģenerālvokātes Julianas Kokotes (Juliane Kokott) 2008. gada 8. maija secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu *Tietosuojavaltuutettu pret Satakunnan Markkinapörssi Oy un Satamedia Oy C-73/07*, 77.punkts.

¹¹⁹ Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 20. maija spriedums apvienotajās lietās *Österreichischer Rundfunk un citi pret Austriju C-465/00, C-138/01 un C-139/01*, 75.punkts.

¹²⁰ Eiropas Savienības tiesas 2014.gada 8.aprīļa spriedums apvienotajās lietās *Digital Rights Ireland Ltd un Seitlinger un citi pret Īriju C-293/12 and 594/12*.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirzījusi šādus secinājumus:

1. Pārrobežu datu plūsma ir krasi mainījusies dažu pēdējo dekāžu laikā, kas, galvenokārt, saistāma ar tehnoloģiju attīstību un izmaiņām pasaules ekonomikā, tomēr jāmin, ka personas datu aizsardzība digitālajā vidē nav nodrošināta pietiekami efektīvi, lai gan, piemēram, Eiropā ir augstākais datu aizsardzības līmenis visā pasaulē, tomēr, tas nav vispasaules atzīts standarts un uz doto brīdi ir *novēcojis*.
2. Datu aizsardzība kavē neierobežotu datu plūsmu un līdz ar tehnoloģiju attīstību, septiņdesmitos gados tika pieņemti pirmie starptautiski nozīmīgie datu aizsardzības pamatprincipi, kas turpmāk attīstījās ne tikai pasaules mērogā, bet arī Eiropas ietvaros. Viens no pirmajiem datu aizsardzības regulējumiem pasaulē ir Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas vadlīnijas par privātuma un pārrobežu datu plūsmas aizsardzību, savukārt Eiropā- Eiropas Padomes Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi Nr.108.
3. Eiropas Parlamenta un Padomes 1995.gada 24.oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti pieņemta tajā laikā, kad internets ne tuvu nebija tik attīstīts tādā līmenī, kādā tas ir šobrīd, tādējādi Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar priekšlikumu par šīs direktīvas piemērošanu digitālajam laikmetam ar mērķi nostiprināt personas tiesības uz privātumu tiešsaistē, kā arī ieviest vienādus nosacījumus dalībvalstīm attiecībā uz šīs direktīvas īstenošanu.
4. Fiziskas personas dati ir plašs jēdziens, kurš aptver tādu informāciju par personu, kas nošķir viņu no citām. Turklāt šādai informācijai ir noteikts saturs un forma, un, kā noskaidrots, būtiska nozīme jēdziena izpratnē ir arī tehnoloģiju attīstībai, kuras ietekmē jēdziena “personas dati” saturs nemitīgi paplašinās. Jēdziens „personas dati” sastāv no vairākiem savstarpēji saistītiem pamatelementiem, kas papildinot viens otru nosaka, vai attiecīgā informācija ir atzīstama par personas datiem.
5. Privātās dzīves aizsardzība ir pasaulē atzīta cilvēka pamattiesība, kas nozīmē, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves ietvaros veikto darbību aizsardzību, tai skaitā uz personas datu aizsardzību, kas ir viens no šīs pamattiesības elementiem. Turklāt, privātās dzīves jēdziens *inter alia* ietver personas tiesības uz privāto autonomiju, proti, tiesības attīstīt savu personību un būt brīvam no nepamatoti šīs pamattiesības aizskārumiem no valsts

vai trešajām personām.

6. Informācijas atklātības princips izriet no personas tiesībām uz vārda brīvību, kam kā demokrātiskas un tiesiskas valsts sastāvdaļai ir neatsverama loma patiesības izziņāšanā, dodot indivīdam pieeju atšķirīgiem viedokļiem un savu ideju paušanai jebkādā formā, pat ja konkrētā ideja vai informācija šokē vai satrauc. Turklāt, informācijas atklātību jeb tiesības piekļūt, iegūt un tālāk izmantot jebkura veida informāciju uzskata gan par neatņemamu vārda brīvības elementu, gan par patstāvīgām subjektīvām tiesībām.
7. Kamēr viena persona realizē savas tiesības uz vārda brīvību, tikmēr var tikt aizskartas otras personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, no kā izriet, ka starp tiesībām uz privāto dzīvi un tiesībām uz vārda brīvību pastāv savstarpēja mijiedarbība. Šādi gadījumi gan teorijā, gan praksē nav retums, līdz ar ko ir būtiski zināt, kā līdzsvarot šīs pamattiesības.
8. Izvērtējot datu aizsardzības principa mijiedarbību ar informācijas atklātības principu, sākotnēji jāvērtē vai netiek aizskarta tiesību uz privāto dzīvi un tiesību uz vārda brīvību būtība, kā arī, vai to ierobežojumi netiek noteikti lielākā apjomā, nekā tas vajadzīgs. Turklāt, abu pamattiesību ierobežošana ir pieļaujama pie līdzīgiem nosacījumiem, pirmkārt, šiem ierobežojumiem ir jābūt paredzētiem likumā, otrkārt, tiem jāatbilst vienam vai vairākiem Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. vai 10. pantā paredzētajiem leģitīmajiem mērķiem un, treškārt, jābūt nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā.
9. Šo pamattiesību ierobežošana ir pieļaujama, ja tas ir nepieciešams demokrātijas nodrošināšanai, respektīvi, jāmin, ka vajadzības jeb nepieciešamības jēdzienam starptautiskajos tiesību aktos ir ilga vēsture, un tas ir nostiprinājies kā samērīguma testa daļa.
10. Datu aizsardzības un informācijas atklātības principu mijiedarbība praksē ir problemātiska, jo abas pamattiesības, no kurām šie principi izriet ir vienlīdz svarīgi, kas nozīmē to, ka ne tiesības uz privāto dzīvi, ne tiesības uz vārda brīvību nav svarīgākās un pārākas viena pār otru.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Grāmatas

1. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
2. Christopher Kuner. European Data Protection Law Corporate Compliance and Regulation. Oxford: Oxford University press, 2007.
3. D.J.Harris, M.O'Boyle, E.R.Bates, C.M.Buckley. European Convention on Human Rights. Oxford: Oxford University Press. 2009.2nd Edition
4. Douwe Korff. Data Protection Laws in EU. London Metropolitan University, 2005.
5. Dror Y. Transparency and openness of quality democracy. Openness and Transparency in Governance: Challenges and Opportunities. 1999, ed.M.Kelly. Maastricht:NISPcee Forum.
6. Guðmundur S. Alfreðsson, Asbjørn Eide. The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standart of Achievement. Hague: Kluwer Law International, 1999.
7. Jay Rosemary. Data protection law and practice. UK: Sweet&Maxwell. 2012, 4th edition.
8. Lord Lester and D. Pannick (eds.), Human Rights Law and Practice. London: Butterworth, 2004.
9. M.Nowak. U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary. Germany: NP Engel Publishers, 1993.
10. Martin R., Feldman E. Access to Information in Developing Countries. Berlin: Transparency International, 1998.
11. Matiass Kēnings. Cilvēktiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
12. Patrick Birkinshaw. Freedom of information. The Law, the Practise and the Ideal. Cambridge: Cambridge University press, 2010, 4th edition.
13. Peter Carey. Data Protection: A practical guide to UK and EU law. Oxford: Oxford university press. 2004. 2nd edition.
14. Sarah Joseph, Jenny Shultz, Mellisa Castan. The International Covenant on Civil and Political Rights. Cases, Materials and Commentary. Oxford: Oxford University Press, 2004, 2nd edition.
15. Ziemele I. Cilvēktiesības Latvijā un pasaulē. Rīga: Izglītības soļi, 2000.

Atsevišķi raksti grāmatu ietvaros vai internetā

1. Latvijas Zinātņu Akadēmijas Terminoloģijas komisijas lēmums Nr.18., Latvijas Vēstnesis,

2003. gada 25.februāris, Nr.30.
2. Bērziņa I. Ozoliņa G. Informācijas pieejamība Latvijā: Tiesību aktu izvērtējums. 2000.gada februāris. Latvijas Universitātes Juridiskās Fakultātes Cilvēktiesību institūts. Pieejams: http://www.humanrights.lv/hri_1/infopieejja.htm
  3. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pamatnostādnes par elektronisko personas datu datņu noteikumiem. Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=590512&SecMode=1&DocId=649498&Usage=2> [skatīts: 2014.gada 24.martā]
  4. Direktīvas 95/46/EK 29. panta Datu aizsardzības darba grupas Darba dokuments par personas ar veselību saistīto datu apstrādi elektroniskajās pacienta veselības kartēs (EVK), 2007. gada 15.februāris.
  5. Direktīvas 95/46/EK 29.panta Datu aizsardzības darba grupas Atzinums Nr. 4/2007 par „personas datu” jēdzienu.
  6. Direktīvas 95/46/EK 29.panta Datu aizsardzības darba grupas Atzinums Nr.3/2005 par to, kā īstenot Padomes 2004. gada 13. decembra Regulu (EK) Nr. 2252/2004 par drošības elementu un biometrijas standartiem dalībvalstu izdotās pasēs un ceļošanas dokumentos.
  7. Tieslietu Ministrijas Informatīvais ziņojums par 2013. gada 7. – 8. marta Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē izskatāmajiem Tieslietu ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/TMzino_040313_JHAC.460.doc [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]
  8. Tieslietu Ministrijas Informatīvais ziņojums par 2012. gada 23. – 24. jūlija neformālajā Eiropas Savienības Tieslietu un iekšlietu ministru padomē izskatāmajiem Tieslietu ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem, 2012.gada 16.jūnijs. Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/TMzino_160712_JHAC.1686.doc [skatīts: 2014.gada 29.aprīlī]
  9. Eiropas datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums Padomes Regulai (EK), ar ko nosaka iestāžu ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem izsniegto ceļošanas atļauju formu. Pieejams: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/Consultation/Opinions/2006/06-10-13_LPC_LV.pdf [skatīts: 2014.gada 27.martā]
  10. Ģenerālvokāta Nīlo Jēskinena (Niilo Jääskinen) 2013. gada 25. jūnijā secinājumi par Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietā C-131/12 Google Spain SL Google Inc. Pret Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) Mario Costeja González.
  11. Ģenerālvokāta M. Pojareša Maduru (M. Poyares Maduro) 2008. gada 3. aprīļa secinājumi par Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu C-524/06 Heinz Huber pret Vācijas Federatīvo

Republiku.

12. Ģenerālvokāta Damaso Ruisa-Habaro Kolomera (Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer) 2008. gada 18.novembra secinājumi Eiropas Savienības tiesas lietu , Anklagemyndigheden pret Frede Damgaard C-421/07.
13. Ģenerālvokātes Julianas Kokotes (Juliane Kokott) 2008. gada 8. maija secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu Tietosuojavaltuutettu pret Satakunnan Markkinapörssi Oy un Satamedia C-73/07.
14. Ģenerālvokāta Paolo Mengoci (Paolo Mengozzi) 2013.gada 13.jūnija secinājumi par Eiropas Savienības tiesas lietu C-291/12 Michael Schwarz pret Stadt Bochum.
15. European Commission Proposal for a Regulation of the european parliament and of the council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation), January 25, 2012. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0011:FIN:EN:PDF> [skatīts: 2014.gada 4.maijā]
16. Council of Europe Committee of Ministers resolution (73) 22 On The Protection of The Privacy of Individuals vis-a-vis electronic data banks in the private sector, 26 September 1973.Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=589402&SecMode=1&DocId=646994&Usage=2>
17. UN Human Rights Committee. ICCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation, 1988. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/453883f922.html>
18. Martin Scheinin, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A-HRC/13/37, 2010, Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/109/35/PDF/G1010935.pdf?OpenElement>
19. Hague Conference on Private International Law. Cross-border data flows and protection of privacy. 2010. Pieejams: <http://www.hcch.net/upload/wop/genaff2010pd13e.pdf> [skatīts: 2014.gada 22.martā]
20. Organisation for Economic Co-operation and Development. Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, 2013. Pieejams:

- <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsofPersonalData.htm> [skatīts: 2014.gada 22.martā]
21. Organisation for Economic Co-operation and Development. Report on the cross-border enforcement of privacy laws, 2006. Pieejams:
<http://www.oecd.org/internet/ieconomy/37558845.pdf> [skatīts: 2014.gada 22.martā]
  22. Maurizio Borghi, Federico Ferretti and Stavroula Karapapa. Online data processing consent under EU law: a theoretical framework and empirical evidence from the UK. *International Journal of Law and Information Technology* Volume 21, 2013.
  23. UN General Assembly, Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files, 14 December 1990 Pieejams: <http://www.refworld.org/pdfid/3ddcafaac.pdf> [skatīts: 2014.gada 25.martā]
  24. UN Human Rights Committee. ICCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation, 1988. Pieejams:
<http://www.refworld.org/docid/453883f922.html> [skatīts: 2014.gada 3.aprīlī]
  25. Martin Scheinin, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, A-HRC/13/37, 2010, Pieejams:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G10/109/35/PDF/G1010935.pdf?OpenElement> [skatīts: 2014.gada 3.aprīlī]
  26. Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions. Safeguarding Privacy in a Connected World. A European Data Protection Framework for the 21st Century. Brussels, 25.1.2012. Pieejams:
file:///C:/Users/user/Downloads/COM_2012_9_EN_ACTE_f.pdf [skatīts:2014.gada 29.aprīlī]
  27. UN Human Rights Committee. ICCPR General Comment No. 34. Article 19: Freedoms of opinion and expression, 2011. Pieejams:
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf> [skatīts: 2014.gada 24.aprīlī]
  28. UN Human Rights Committee. Communication No. 453/1991 Coeriel et al. v. The Netherlands.
  29. UN Human Rights Committee Communication No.550/93, Faurisson v. France.
  30. UN Human Rights Committee Communication No.736/97, Ross v. Canada.
  31. UN Human Rights Committee Communication No.1353/2005, Njaru v. Cameroon.

Periodika

1. Eglīte E. Personas datu apstrādes tiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2011.gada 4.oktobris, Nr.40 (687).
2. Ruķers M. Personas datu aizsardzība Latvijā: 10 gadu pieredze. Jurista Vārds, 2010.gada 23.marts, Nr. 12 (607).
3. Kovaļevska A. Personas tiesības uz savu attēlu. Valsts cilvēktiesību birojs, 2005. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/img/content/personas_tiesibas_uz_savu_attelu_2005.pdf [skatīts: 2014.gada 9.aprīlī]
4. Jarinovska K. Informācijas atklātības princips: teorija un prakse Latvijā. Jurista Vārds, 2006.gada 18.jūlijs Nr. 28 (431) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/?menu=doc&id=139966> [skatīts: 2014.gada 17.aprīlī]

Normatīvie akti

1. ANO Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Cilvēktiesību žurnāls Nr.3, 1996.
2. Starptautiskais pakts „Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām”. Latvijas Vēstnesis, 2003. 23.aprīlis, Nr.61
3. ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcija Nr.59 (1), 1946.gada 14.decembris. Latviešu valodā nav tulkota. Pieejams: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/10/IMG/NR003310.pdf?OpenElement> [skatīts: 2014.gada 17.aprīlī]
4. UN General Assembly Resolution No.45/95, 14 December 1990. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r095.htm> [skatīts: 2014.gada 25.martā]
5. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūlijs, Nr.143/144.
6. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis 2012/C 326/01, 55.sējums, 2012.gada 26.oktobris.
7. Līguma par Eiropas Savienību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis 2012/C 326/01, 55.sējums, 2012.gada 26.oktobris.
8. Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šo datu brīvu apriti, Oficiālais Vēstnesis L-281, 1995.gada 23.novembris.
9. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās

dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē.

10. Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 13.decembra Regula Nr. 2252/2004 par drošības elementu un biometrijas standartiem dalībvalstu izdotās pasēs un ceļošanas dokumentos. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, L 385/1.

11. Eiropas Padomes un Komisijas Regula Nr. 1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem. Oficiālais Vēstnesis, L 145, 2001.gada 31.maijs.

12. Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. decembra regula 45/2001/EK par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2001.gada 12.janvāris, Nr. L 8/1.

13. Eiropas Padomes Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi. 1981.gada 28.janvāris. Starptautisks dokuments. Publicēts Latvijas Vēstnesī 2001.gada 12.martā, 59 (2446).

14. Council of Europe Committee of Ministers resolution (73) 22 On The Protection of The Privacy of Individuals vis-a-vis electronic data banks in the private sector. 26 September 1973
Pieejams:

<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=589402&SecMode=1&DocId=646994&Usage=2> [skatīts: 2014.gada 24.martā]

15. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Resolution No.1165. Right to Privacy. 1998.

Pieejams:<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm>
[skatīts: 2014.gada 10.aprīlī]

16. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1. jūlijs, Nr.43.

17. Iesniegumu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 27.septembris, Nr.164 (3740).

18. Elektronisko sakaru likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 17.novembris, Nr. 183 (3131).

19. Informācijas atklātības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 29.oktobris, Nr.334/335.

20. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 8.jūlijs, Nr.199/200.

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Satversmes Tiesas 2003.gada 5.jūnija Spriedums Lietā Nr.2003-02-0106.
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 14.marta Spriedums lietā Nr. 2010-51-01.

3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011. gada 20. Oktobra spriedums lietā Nr.2010-72-01.
4. Latvijas Republikas Administratīvā rajona tiesas 2008.gada 12.jūnija spriedums lietā Nr. A42453607.
5. Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 20. maija spriedums apvienotajās lietās Österreichischer Rundfunk un citi pret Austriju C 465/00, C 138/01 un C 139/01.
6. Eiropas Savienības tiesas 2003. gada 6. novembra spriedums lietā Bodil Lindqvist pret Kammaraklagaren Nr.C-101/01.
7. Eiropas Savienības tiesas 2007.gada 8.novembra spriedums lietā The Bavarian Lager Co. Ltd prēt Eiropas Kopienu Komisiju Nr.T-194/04.
8. Eiropas Savienības tiesas 2008. gada 16. decembra spriedums lietā TietosuojaValtuutettu pret Satakunnan Markkinapörssi un Satamedia Nr.C-73/07.
9. Eiropas Savienības tiesas 2010. gada 9. novembra spriedums apvienotajās lietās C 92/09 C 93/09 Volker und Markus Schecke un Eifert.
10. Eiropas Savienības Tiesas 2011. gada 24. novembra spriedums apvienotajās lietās C 468/10 un C 469/10 ASNEF un FECEMD.
11. Eiropas Savienības tiesas 2014.gada 8.aprīļa spriedums apvienotajās lietās Digital Rights Ireland ltd un Seitlinger un citi pret Īriju C-293/12 and 594/12
12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1976. gada 7. decembra spriedums lietā Handyside pret Apvienoto Karalisti Nr. 5493/72.
13. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1979.gada 26.aprīļa spriedums lietā Sunday Times pret Apvienoto Karalisti Nr. 6538/74.
14. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1979.gada 9.oktobra spriedums lietā Airey pret Īriju Nr. 6289/73.
15. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1981.gada 22.oktobra spriedums lietā Dudgeon pret Apvienoto Karalisti Nr. 7525/76.
16. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987. gada 26. marta spriedums lietā Leander pret Šveici Nr.9248/81.
17. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987.gada 26.maija spriedums lietā Leander v. Sweden, Nr.9248/81.
18. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992. gada 25. februāra spriedums lietā Pfeifer un Plankl pret Austriju Nr. 12556/03.
19. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1992.gada 16.decembra spriedums lietā Niemietz pret Vāciju Nr. 13710/88.
20. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1990.gada 25.maija spriedums lietā Autronic AG pret Šveici

- Nr.12726/87.
21. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991.gada 26. novembra spriedums lietā Observer un Guardian pret Apvienoto Karalisti Nr.13585/88.
  22. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993. gada 25. marta spriedums lietā Costello-Roberts pret Apvienoto Karalisti Nr. 13134/87.
  23. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994. gada 26. janvāra spriedums lietā Casado Coca pret Spāniju Nr.15450/89.
  24. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 23. septembra spriedums lietā Jersild pret Dāniju Nr.15890/89.
  25. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 1.jūlija spriedums lietā Oberschlik v. Austria (#2), Nr. 20834/92.
  26. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1997.gada 25.novembra spriedums lietā Zana pret Turciju Nr.18954/91.
  27. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998.gada 24.februāra spriedums lietā Botta pret Itāliju Nr. 21439/93.
  28. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000. gada 16. februāra spriedums lietā Amann pret Šveici.
  29. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001. gada 25. decembra spriedums lietā P.G. un J.H. pret Apvienoto Karalisti Nr.44787/98.
  30. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 12.jūlija spriedums lietā K.un T.pret Somiju Nr. 25702/94.
  31. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 26.februāra spriedums lietā Kutzners pret Vāciju Nr. 46544/99.
  32. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 28.janvāra spriedums lietā Peck pret Apvienoto Karalisti Nr.44647/98.
  33. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 24.jūnija spriedums lietā Von Hannover pret Vāciju, Nr. 59320/00.
  34. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 12.jūlija spriedums lietā AS Diena un Ozoliņš pret Latviju Nr.16657/03.